

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 426666 - PREZIOA 7 PEZETA

Baroja eta Euskal Herria

A. Gotzon Goenaga Barojazalearekin elkarrizketan

—Zer ikusirik ba ahal zuen Barojak Euskal Herriarekin?

—Izango ez zuen, bada! Hemen jaio zen, hemen hazi zen, hemen hil zen. Deiturak, bigarrena ezik, euskaldunak zituen. Dena den, Euskal Herriak irten beharrek badirudi euskal haria etenerazi ziola. Hala dirudi, baina... Oso gazterik Zestua etorri zen mediku eta hango giroak, jendeak... berriro somarazi zioten barrenean zeraman gogoa. Euskal gogoa, hain zuzen. Ordurako idazten hasia zen, egia, bere barreneko problemek batipat. Garai horretakoak dira bere lehen liburak. Berak dioenez, medikuntza ari zelarik etxe batean eta bestean egiten zituen diru-kontratu edo "igualeta" kuadernoetan hasi zen lehenbizikoz euskal gaiak jorratzen. Ordutik hasi eta heriotzako ordua etorri zitzaion arte beti izan zuen Euskal Herria bere herri kutun eta bakarra.

Orduko liburuetan bakarrik ez. Novelari joria, aberatsa izan dugu D. Pio. Bizi osoan horretan ihardun zuen eta, ahal izanik, ez zitzaizun novela batean bakarrean euskaldunen bat sartu gabe geldituko. Kontrabandistak, itsas-gizonak, Euskal Herriko gizakiak izan ditu kanta-gai. Euskal gaiak ukitzeak bere gogoari eragiten ziola esan behar. Eta berebiziko joera lirika aldetikakoa izan baldin badu beti —bihotzbera eta sentimental hutsa baitzen—, Euskal Herriko gaiak ekitean lirikazko etorria ugaldutik egiten zitzaion. Irakur zazu, esaterako, "Elizabide" edo "Fantasías Vascas" deritzaneko beste edozein eta han ikusiko duzu poesi-erria zer den. Oraindik aztertu gabe daude Jaun de Alzaten idatzi dituenak; olerki muinak, olerki pitxiak dirudite Baztango biztanleen ahotan, Enderlartzako batzarraren beren buruak agertzean, ezartzen dituen hitzek. Entzungarriak dira biziki. Edertillarien artean ez du inork, ene ustez, hark adina batera eta bestera hedatu gure izena.

Berak darabiltzan tekniken artean bat euskal kanta nonnahi jaritzea da. Herri kanta, alegia. Zerk eragiten dio, gaztelaniaz ari delarik, harako euskal puska sartzea? Ez ote euskalduntasuna, bere euskalduntasuna, ageri nahiak? Areago esango nuke: kanta horiek askotan bere barren-barreneko gogogiroa nolabait adierazteko dira. Berak dio, ez nik, zaharra zelarik umetan entzundako Gabon kantek negarra eragiten ziotela. Beste horiek, berriz, bidez uste dezakegu berebiziko zirrarez dardarazten ziotela bihotza eta besteei ere nolabait sentierazi nahi ziela.

Beste hau ere berak esana da: "Ene aita, donostiar-donostiar izanik, Donostiako gauzez, bere garai Donostiako gauzez kezkatu-

rik bizi izan zen. Bai euskaraz eta bai gaztelaniaz idatzi zituen Donostiako eta Euskal Herriko gaiak. Nik hemeretzigarren gizaldiko paper zahar eta ixtorioak aztertu ditut. Ene ilobak, Julio Carok, antzina zaharreko gertakizunak harrotu ditu. Horrek bai daramala bide zuzena!"

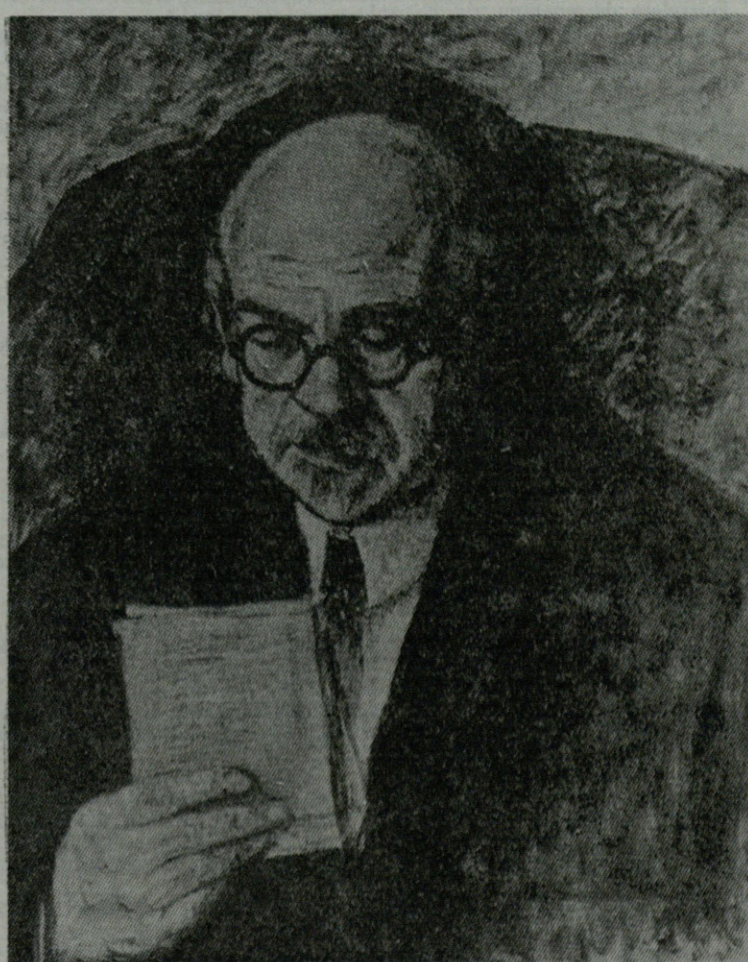
Hemen esan dizkizudanak eta esan nizazkizukeen beste millek garbi nabarmentzen digute D. Píok bazuela zer ikusirik, eta ez makalik, Euskal Herriarekin: gogoz eta egitez.

—Bat zatoz, hortaz, Mitxelenarekin Baroja euskalduntzat daukanean?

—Mitxelenak Baroja hil ondoren idatzitakoei buruz ari zara, agian. Bada, baietz esan behar dizut. Hor Mitxelenak ageri-agerian dagoen gauza esaten digu. Halarik ere, agerian egonik ere alegia, ez lukete hori, badakit, euskaldun guztiek ontzat emango: hots, Euskal Herria nork bere erara maite duela, ez guztiek era berean, ezta arrazoi beregatik ere. Badakit maita-erak bere mugak dituela. Baina badakit ere norbaitek esan zuela gorrotoa eta maitasuna maitatzeko bi era direla. Baina gu ez gara Euskal Herria gorroto duten —nor bait badadi— euskaldunak ari, maitate dutenez baizik. Eta horiezaz, Mitxelenarekin aitortu behar, Herria —eta beste edozein edo edozer— maitatzeko era asko direla munduan. Honela dio leku batean Barojak: euskaldunak oso tradiziozale garelako, baina inoiz gure asaririk zaharrenez ahaztu egiten garelako gure aitei, berbertako eta oraintuko aitei, lotzearren: gure tradizioa, apika, antzinako asaba zaharregan aurkitu behar genukeelarik. Ulertzen ahal duzu zer esan nahi duen? Barojak maite zuen Euskal Herria antzinako kutsua gorde dutenen Euskal Herria zen.

Zer ditu gogokoen Barojak? Baserriar arruntak; jende xehea, apala, isila, nabarmenkeria handirik gabekoa. Beste gauza bat ere bazitzaion oso gogoko: euskal emakumeen trebetasuna beren etxeko gorabeherak eramateko, beren etxea gobernatzeko. Horri, agian, antzinako euskal etxeko andreen dohaia irizten baitzion. Hemengo giroak ere, udazkenekoak bereziki, guztiz liluritzen zuen. "Norbaiti esan banizala eguraldi eurtsua eguzkitsua baino gogarakoago dudala, "A zer erokeria!" erantzungo lidake".

Bere erara maite zuen, bai, Barojak bere —gure— Herria. Ez datorrela bat beste askok duten maitate-erarekin? Ez da dudarik. Baina hortik Barojaren maitate-erazuzena eta jatorra ez dela esatera bide luzea dago. Horregatik dio Mitxe-

lenak ederki baino ederkiago aipatu didazun idazlan horretan "Barojaren hauzia gureak baino esku hobetan dagoela orain".

—Zergatik ez zuen, hortaz, hain antizanozale zelarik, euskara haintzakotzat hartu?

—Aitak, bai, bazekien euskaraz eta, oker ez banago, bertso politikak ere ondu zituen. Semeak, berriz, nola-hala moldatzen bazen ere, ozta-ozta zekien ikusten zituen gaitxoak zekien galdara egiteko. Zestonara iritsi zenean norbaitek esana izan behar zion apaizen antzeko euskara zerabilera... ikasia, landua, edo horrelako zerbaiten itxura hartzen zioten, inola. Dena den, berak dio euskal gairen bat xamurki erabili behar izan balu, euskarara joko zukeela. Bazitekeen gogo hutasa eta ametsa.

Euskararen etorkizunari buruz bere iritzia haxe zen: euskarak ez zezakeela luzaro iraun, zaharregia omen zelako, gaurko munda gogorakizun eta asmo eta

● SASI-URTEBERRI	
Bujanda	3 garrenean
● KLASA-BORROKA: TABU	
Erkizia	3 garrenean
● IRLANDAKO ETORKIZUNA (II)	
Iza	5 garrenean
● EUSKAL TOKI-ZENAK	
Laspiur	6 garrenean
● GABON-KANTAK	
Lekuona	13 garrenean

dituenean garbi dago bere euskal izakeraren era-bideak bazituela. Lehen esan bezala, bere liburuetan maiz agertzen dira euskaldunak, gehienetan Barojaren beraren izakera edo izan gogoa izpilatzen dutenak, ene ustez. Gauza bat esan dizazuket: euskaldun ez diren idazleek euskal izakeraz aritu direnean eta euskal tankera aditzera eman nahi izan dutenean, jende arrotz bezala jo izan gaituzte. Hau D. Píok berak dio, gainera. Baina berari ez zaio horrelakorik gertatzen. Nolanahi ere, har zazu gogoan beste gauza bat: euskaldunak esan baino egin nahiago izan dute beti. Hiztun gaizto gara. Egiteak du guretzat axola, ez esateak.

Jaun de Alzaten agertzen digu pixka bat euskaldun tankera guztietako filosofia edo. Novela hori hobeki azter dezadanerako nahiago dut utzi oraindik argi ikusten ez dudana iritzi hau.

—Lehengoez gizon txartzat eduki zuten Baroja, Zer deritzazu? Nolakoa zen?

—Egia, Itzeako gizon gaizto deitzen zuten herriko mutikoez. Jende larriak ere hor nonbait, zenbait tek bedehen. Gauza bat esango dizut: irakur itzazu bere "memoriak" eta mila gauza bitxi aurkituko duzu hartan. Egogogorra zela? Bai. Bere arerio zirenak edota arerio uste zituenak ebaki-ebaki egiten zituela? Baita, egia hori ere. Baina D. Pio luzaroan irakurtzen duzularik, somatzen diozu barrenean, egogogortasun horrekin batean, harako ume txikiaren bihotzontasun, berezko birtute atsegina, xalota, gaiztakeriarik gabekoa, eta azkenerako menderatu, bereganatu egiten zaitu. Euskaldun askok, badakit, ez dituzte onartzen haren erlijio iritziak eta usteak; ez dagoz bat D. Píoren erlijiotasunarekin. Ezta ni ere. Baina nork daki gizonaren barreneko gorabeheren berri? Jainkoak bakarrik, nik ez bederen, eta Jainkoari bakarrik dagokio eta bere eskuetan dago hauri hori. Bere liburuetan maiz erabili ditu erlijio gaiak. Behin baino gehiagotan agertu du bere apaizengana eta Elizarengana ezin ikua. Bai. Baina kontuan har zazu bere ustez bidezko zitziola bera zigortzen zutenak berak ere zigortzea.

Buka dezadan bere hitzez: "Poztuko nintzake ahal izatekotan gure hurrengoek jakin balezate egia zale, azal-gezurkeriaren gorrotatzaila nintzela eta, nere aldiaren besterik esan arren, neure Herria gogo-gogoz maite nuen euskaldun nintzela".

Hona behin zer idatzi zuen Julio Urkijo: "Don Julio Urkijok esan duena, euskara zibilizazio hizkuntza izan daitekeela, hizkuntzalarien amets hutsa da, izaterik eta izankizunik gabekoa". Horregatik beretzat euskara antzinako pitxi ederra, bai, bazen, guztiz maitagarria, baino besterik ez; haren etorkizunaz etsi egin behar.

—Zertan zetzan, hortaz, Barojaren beraren iritzi euskalduntasuna?

—Galdera horri erantzuten lanak izango zituzkeen D. Píok berak. Behin honela zion: "Ez dakit nola jakin daitekeen zer den euskaldun izatea; ez dut ere ulertzen, zergatik jakin dezakeen Grau jaunak beste guztioz ez dakiguna". Halaz ere, euskal gaiak aztertzen

BERTSO BERRIAK NERE BORDATXOTIK

— 1 —

«Terrorismoa» gora ta bera
ezpain guzietan dabil,
eta askoren pentsakerakin
oso arrituta nabil.
«Pake santua bear degunok
bertan nai gaituztela il...
Bi egun triste bizi bear ta
erak ezin pasa trankil».

— 2 —

Terrorismoa kondentatzea
guziok gera beartu,
Nazio danak ortarakoxe
bakarrik dira alkartu.
Guziak ola juzga badute
bearko degu onartu,
baiñan gizonen kontzientzia
bear genduke aztartu.

— 3 —

Zer diferentzi arkitutzen dan
itz batzuen goraberran,
disimulozko terrorismoa
santu paperen jokera.
Bizimodua jarri ezker
guziointzako aukeran,
gure artean jakin nai nuke
terroristak nortzuk geran...?

— 4 —

Munduan jauntxo bizi geranok
geuretzat jarri aukera,
Al dala legez babestu geure
kapritxo ta izakera.
Gero juzgatu mendeko eta
gizarajoen jokera,
terrorista ta disimulozko
fariseoak gu gera.

— 5 —

Lendabiziko mendeko danak
lotu soka edo katez,
gero eskeintza ugari egin,
ta al bada eman... batez.
Terrorismoa jotzen dutenak
beren bizitzaren kaltez,
Nik terrorista gutxi ikusi
ditut beren borondatez.

Oarra:

Zeruko Argia-ren arpidetza kobratzen asten gera 1973
urterako. Diru-etxe baten LETRAZ kobratuko da emen
jartzen ditugun erri auetan: Donostia, Bilbao, Andoain,
Azpeitia, Eibar, Irun Ta Mondragon. Abisua artu bezin
azkar, arren, ordaintzera azaldu, danontzat errexago
izan dedin.

Zeruko Argiak, aurretik eskertzen dizue.

ESKERRIK ASKO

Urte berrirako bakoitzak arpide berri bat egin de-
zan jarri dugun oharrak arrera onik izan du irakurleen
arte. Arpide berrien izenak emanaz idatzi duzenoi,
bihotzez, ESKERRIK ASKO.

Oraindik bidaltzeko zaudetenak idatzi dezazuela es-
katzen dizuegu, eta zuei ere, alde aurretik, ESKERRIK
ASKO.

Era berean, URTE BERRI zorientzua igaro dezazuela
opa dizuegu.

— 6 —

Gazte bat berez pentsatzen eta
jokatzen asi ezker,
egurrekin zuzendutzerik
ezazutela espero.
Nik esan gabe zuek jakingo
zenduten au onuzker,
okerragoak jartzen dirala
kartzelan egonda gero.

— 7 —

«...Golpe batean nai dituztela
lege guziak puskatu...!
Ta ori majo bizi geranoi
nola arraio gustatu...!
Oien jokera bildurgarriaz
santu geranok, sustatu.
Emen iltzaille nor ez dan ongi
geren buruak juzgatu.

— 8 —

Edozer gauza gertatzen bada
eskasena da kulpante,
juzga bearrik ere ez dago,
kartzelara derrepente.
Oieri esker asi gerade
espabilatzen bastante
bestela lasai biziko giñan
makifiatxobat tunante!!!

— 9 —

Jokera ori zergatikan dan
pentsatu dezagun lenen,
izango al da, Justizia ta
askatasuna dauden...?
Besteri kulpota botatzia da
beti errexena emen...
O! ene Jauna, zer jaleoa
gu juzgatzen gaituztenen!!!

— 10 —

Ez pentsa gero justizirikan
izango danik lurrian,
besteren erru ta pekatuak
dauzkagun arte aurrian.
Ardian kulpak bildotsak paga,
gure mundu maltzurrian,
la juzgatzen gaituzten noizbalt
geuk jarritako neurrian.

— Izazpik —

Azpeiti'ko plazan betekada ikara-
garria izango zan errezeloa gen-
duela esanaz ari giñan aurretik.
Bai izan ere, milla demoniok ez-
paitu! Alakorik!

Plaza barruan jarri zituzten silla
danak bete ziran, berrogeia du-
rokoak izanik. Silletan zeudenak
graderitan sartu bearrak izan ba-
lira, danentzat tokirik ez, seguru
asko.

Ogeitamar jasoalditak gora pa-
satzen baziran, oso lan bikaintzat
joko genduela adieraziz ari giñan.
Kampai-ots aundiegiak entzuten zi-
rara, gure iritzirako.

Alaxe gertatu ere. Ez genbiltzan
oker.

Galtzaillearen jasoaldiak ogeita-
amaika izan ziran; irabazlearenak,
ogeitamala.

— oOo —

«León-Castillo» galtzea egokitu
zitzaion Mendizabal gazteari. La-
nean lenengo asi bearra izan zuen.
Jokoa asi aurretik, «eun ogeiri»
zagon dirua «Endañeta'ren» alde.

Beste trabes bat ere entzuten zan:
Mendizabal'ek, guztira, ogeita-
mairu aldiz jaso baitz bere arria.

Alare, len esan bezela, «eun ogei-
ri», «Endañeta'ren» alde.

Zer ikusi bear ote degu ba?, gal-
detzen genion geure buruari.

Etzan iritxi Mendizabal ogeita-
mairu jasoalditara. Ogeitamaikare-
kin geratu zan.

Gu ziur gaude, ordea, etxean lan
oiek egingo zituela.

«Endañeta'k lenengo t andan
amabi jasoaldi eman zituela jaki-
tearekin eta dirua nola zagon iku-
sirik, Mendizabal'ek ba-zekien gal-
dua zegola; ezer egitekorik etzeu-
kala.

Ta, etsipena artuta gero egin
zituenak egitea, txalogarri ere txal-
ogarri da. Zenbaitek, or konpon
esanda, bertanbeera utziko zuen da-
na, alperrik ari zala ikusirik.

— oOo —

Zer esango degu «Endañeta'ri»
buruz?

Markaz kanpokoa dala; neurrik
eztuen gizona. Oraindik ezta one-
lakorik ezagutu arri astunetan.
Onen indarrak eta onen sasoia!

Amasei arrua ta erdiko arkaitza
gizon batek ain aixa ta errez men-
deratu lezakela esatea ere...

Ikusi egin bear zan aren jardua.
Ezta sinistekoa ere. Batz best-
te, zazpi segundo pasatzen zituen
lurrean arria artu, gerrian bueltatu
ta bizkarrean berdintzen. Bat bai-
ño geiago jaso zituen sei segun-
doan ere. An etzegon zerriketarik.
Jostailu bat bezela menderatzen
zuen puska beldurgarri ura.

— oOo —

Minutuz minutu era ontan izan
ziran Mendizabal gaztearen iru
tandak. Lenengoa:

Jasoaldi bat, 10 segundoan.

Bi jasoaldi, minutu batean.

Iru jasoaldi, minutu bat eta 46
segundoan.

Lau jasoaldi, bi minutu ta 37
segundoan.

Bost jasoaldi, 3 minutu ta 25
segundoan.

Sei jasoaldi, 4 minutu 16 segun-
doan.

Zazpi jasoaldi, 5 minutu ta 5
segundoan.

Zortzi jasoaldi, 5 minutu ta 56
segundoan.

Bederatzi jasoaldi, 6 minutu ta
45 segundoan.

Amar jasoaldi, 7 minutu ta 25
segundoan.

Amaika jasoaldi, 7 minutu ta 57
segundoan.

— oOo —

Bigarren tandan:

Jasoaldi bat, 11 segundoan.

Bi jasoaldi, minutu batean.

Iru jasoaldi, minutu bat eta 49
segundoan.

Lau jasoaldi, 2 minutu ta 37
segundoan.

Bost jasoaldi, 3 minutu ta 27 se-
gundoan.

Sei jasoaldi, 4 minutu ta 19 se-
gundoan.

Zazpi jasoaldi, 5 minutu ta 8 se-
gundoan.

Zortzi jasoaldi, 5 minutu 58 se-
gundoan.

Bederatzi jasoaldi, 6 minutu ta
49 segundoan.

Amar jasoaldi, 7 minutu ta 31
segundoan.

Amaika jasoaldi, 7 minutu, 49
segundo ta zazpi dezimetan.

— oOo —

Irugarren tanda:

Jasoaldi bat, 10 segundoan.

Endañeta

Bi jasoaldi, minutu bat eta 4
segundoan.

Iru jasoaldi, minutu bat eta 58
segundoan.

Lau jasoaldi, 2 minutu ta 37
gundoan.

Bost jasoaldi, 3 minutu ta 37 se-
gundoan.

Sei jasoaldi, 4 minutu ta 31 se-
gundoan.

Zazpi jasoaldi, 5 minutu ta 22
segundoan.

Zortzi jasoaldi, 6 minutu ta 17
segundoan.

Bederatzi jasoaldi, 7 minutu ta
26 segundoan.

Azken bi arriak asko penatuta
jaso zituen. Alperrik eltzea zan be-
rriro, zortzi minutu osatzeko se-
gundo mordotxo bat falta zana-
rren. Geiago etzeukan egiterik.

Txalo bero ta gartsuak jo zizkion
jendeak tanda bakoitzean. Ondo
mereziak jo ere! Ezta edozein ama-
bost arruako kaudroarekin lan oiek
egiten dituen.

«Endañeta» kendu ezker eztago
besterik ortara irrtxi ditekunik. Au
da gure ustea.

— oOo —

Ikus ditzagun «Endañeta» irabaz-
learen iru tandak. Lenengoa:

Jasoaldi bat, 10 segundoan.

Bi jasoaldi, 50 segundoan.

Iru jasoaldi, minutu bat eta 31
segundoan.

Lau jasoaldi, 2 minutu ta 9 se-
gundoan.

Bost jasoaldi, 2 minutu ta 52
segundoan.

Sei jasoaldi, 3 minutu ta 32 se-
gundoan.

Zazpi jasoaldi, 4 minutu ta 19
segundoan.

Zortzi jasoaldi, 5 minutuan.

Bederatzi jasoaldi, 5 minutu ta
42 segundoan.

Amar jasoaldi, 6 minutu ta 17
segundoan.

Amaika jasoaldi, 6 minutu ta 53
segundoan.

Amabi jasoaldi, 7 minutu ta 54
segundoan.

— oOo —

Bigarren tanda:

Jasoaldi bat, 8 segundoan.

Bi jasoaldi, 54 segundoan.

Iru jasoaldi, minutu bat eta 36
segundoan.

Lau jasoaldi, 2 minutu ta 23 se-
gundoan.

Bost jasoaldi, 3 minutu ta 8 se-
gundoan.

Sei jasoaldi, 3 minutu ta 54 se-
gundoan.

Zazpi jasoaldi, 4 minutu ta 29
segundoan.

Zortzi jasoaldi, 5 minutu ta 28
segundoan.

Bederatzi jasoaldi, 6 minutu ta
17 segundoan.

Amar jasoaldi, 7 minutu ta 2 se-
gundoan.

Amaika jasoaldi, 7 minutu ta 52
segundoan.

— oOo —

Irugarren tanda:

Jasoaldi bat, 9 segundoan.

Bi jasoaldi, 54 segundoan.

Iru jasoaldi, minutu bat 39 se-
gundoan.

Lau jasoaldi, 2 minutu ta 23 se-
gundoan.

Bost jasoaldi, 3 minutu ta 9 se-
gundoan.

Sei jasoaldi, 3 minutu ta 53 se-
gundoan.

Zazpi jasoaldi, 4 minutu ta 39
segundoan.

Zortzi jasoaldi, 5 minutu ta 23
segundoan.

Bederatzi jasoaldi, 6 minutu ta
17 segundoan.

Amar jasoaldi, 7 minutu ta 4 se-
gundoan.

Amaika jasoaldi, 7 minutu ta 52
segundoan.

— oOo —

Lanean asi aurretik pixatu ziran
indartsu biak.

Mendizabal 112 kilo.

«Endañeta», 102 kilo ta 700 gra-
mo.

Mendizabal'en arrijartzailea: Ja-
dro Tapia.

Erlojeroa: Antonio Urdanpilleta.

«Endañeta'ren» arrijartzailea: Bi-
toriano Agirre.

Erlojeroa: Joxe Joakin Agirre.

bere anaiak, biak.

Neurketaren ardura ta pixua era-
man zuten Federazioko gizonak:

Artola, Egibar, Zabala ta Beraza.

«Endañeta'ren» emankizuna, ba-
tera jota: 34 jasoaldi.

Mendizabal gaztearen emankizu-
na: 31 jasoaldi.

Jendea txoratzen irten zan Az-
peiti'ko plazatik. Oso gutxitan ikus-
ten dan zerbait ikusi genduen Az-
peiti'n. Etzigan poz makala eman.

Mendizabal galtzailea «Endañeta»
irabazleari eskua luzatzen joan

zan plazaren erdira: geiago zana
zoriontzera. Au da egitazko giza-
tasuna. Joko guztietan egin bear

litzakena, gure ustez.

Egun gogoangarria 1972'garren
urteko abenduaren ogeitamaika!

Egindakoak or daude bixtan.

Amasei arrua ta erdiko kuadroa,
arri bat; amabost arruakoa, bestea.

Egiten duenaren aurrean txapela
erantzi bear degu. Itz utsak ezer

gutxi balio du egintzaren lagun-
tzik gabe. Lau milla testigu inguru

ziran Azpeiti'n. Ezta ezkutuan
egindako lana.

— oOo —

Gabon eguna zala-ta, ondoren
irakurriko dituzuten bertso auker-
moldatu genituen joan dan igar-
derako:

Ia bi milla urte ba-ditu
gaurko egunaren sonak,
entzun alare, Basarri oni

gogoratzen zaizkionak.

Ezpain guztian dabilen itza
auxe degu: Zorionak!

beste egunak eztuten zerbait
berekin dute Gabonak.

— oOo —

Ezta bukatzen inola ere
gerrarik eta liskarrik,
Belen'en sortu zitzaigun ari

guk ez eman nai eskerrik.

Ai, maitasunak gure artean
eztu bear dan indarrik,

obretan bear degu pakea
ta ez itzetan bakarrik.

— oOo —

Gizon egin zan Jaungoiko baten
naigaberik aundiena,
ezta dudarik, begiratuta

emen ikusten duena;

ain indartua dago nunaitan
gorrotoaren aiena,

dirudienez, gizona degu
konpondu ezin leikena.

— oOo —

Emengo bonba, orko suketa,
eraso eta atake,
ta ezpainetan zergatik dabil

ainbat zorion da pake?

Alkar iltzen da, alkar ondatzen,
etenik gabe, jo ta ke,

zure dotriña betekoe balitz
beste modutan giñake

— oOo —

Esker gaiztozko lurtarrok nunbait
zentzu dana galdtu degu,
geiago ezta udaberririk

baizik eta beti negu.

Geu gera Jainko, geu gera dana,
erabat aztu zaitugu,

eta pasatzen ari geranok
ondo merezi ditugu.

— oOo —

Bukatu ziran parre gozoak,
ugaldtu dira negarrak,
eta ez jakin oraindik emen

zer gauden sufri bearrak.

On egiteko mantsoak gera,
txar egiteko azkarrak,

kristautasuna ona da baiña
kristauok gera kaxkarrak.

Basarri

Klase-barroka: tabu

ten dugu jende berria datorkigula atzetik, tokibilla. Belaualdi gazte arroa bultzaka. Zaratatsua, egoneziña, antxeta horien antxetkoa. Hortxe bai urteberri.

Urtezahar? Urteberri? Ote dago benetan - horrelakorik? Usarioko itzak, behintzat, badira. Esan eta berresaten ditugu, entzun eta berrentzun, behin eta berriz eta mila aldidiz bolara honetan. Zorionak. Urteberri on. Urteberri biziberri. Ohihura-animalia baita gizona. Baiña urtealdaketak berez ez dauka, ez dakarkigu ezer berririk. Lurra gero planetatxoa (urdiña omen) eguzkiarekiko toki berean ezarri dela, eta ki-to, horra urte berria. Pixka bat pentsatuz gero, hau ez da gauza berria, pentsa litekeen gauzarik zaharrrena baizik, lehen-aro hartako gertakaria, betiko jarrera. Gorpilla ardatzean bueltaka, errotarri aspergarria.

Berri bakarra gizona da (hontan emakumea ere sartzen delarik noski). Itasotik irtena lehenbizi, lau

anakundun gero, makurtua ondoren, eta azkenik zutik eta lerdin, giza-tasuna beste berri egiazkorik ez da-gu eguzkipean. Beste dena, etenga-beki aritzen da beti modu jakin ba-tean, egunsentia, eguerdia eta gaua eikarri segika ibiltzen diren gisan.

Uzaki bizi guztiak bezaia, gizona denboran bizi da, aldiari sartuta. Denborak egiten gaitu gazte eta zahar, eta denborak iltzen gaitu. Gorpuzta, zinetan, ahula baita. Espiritua, osteria, indartsua, betigazte. Espirituak, urteren urteetan, mende-ren mendeetan, gazterik dirau, ber-ri, dirdaitsu. Eutsi beraz, espiritua-i, zaharrok. Altxa, nekepetuok. Es-na, lotiok. Denboraren bihotzean sar-tu behar dugu espirituaren ezpata zorrotza. Aldiaren esi aietuea ezte-naz zula dezagun. Bukaera berridura bat da. Isil adi, etsipena. Mintza, itxaropena. Fedake puska dezala je-la gogortua. Kaloe ez dela kaiolara-ko sortua, ega egiteko baiho. Kiñu-ka datorkizu urrutiko izar jaiobe-rrien distirak. Loratuko dira basa-mortuak. Ezur ustelak zorion-seaska bihurtuko dira. Zorritz, zornez bete-rikoa, azi bedeinkatua gertatuko. Zi-maurra, poztetik. Tristatasuna, kolore. Kartzela, libertadegintza. Eta aragi umilla, espiritu salbatzaile.

Zerbalit berririk baldin bada giza-
kiek asmatua, giza-jendeek pentsa-
tua, giza-emakumeek egiña eta buru-
ta beharko du izan. Urteberritan
gaude esan ordez, honela esan be-
har genduke: urteberri gara. Gizo-
nak egiña ez dena, zaharra baita
errotik. Geu baikara urteberri eta
gegunberri eta momentuberri. Edo-ta
geu gara urtezahar, egunzahar, mo-
mentuzahar, ideaz, asmoz, burutape-
nez, egitez, zahar bilkiletan bage-
ra. Geure esku hauetan dago, dau-
kagu, berritzearen giltza. berritze
guztien giltza, berritze guztien giltza
guztiak. Onerako ala txarrerako. Au-
rrera joateko nahiz atzeraka ibiltze-
ko. Berrikuntza mesedegarria egite-
ko bezala eraberritze madarikatua
erakartzeko, odoletan itotzeko beza-
la paradisuko pakealdia ipintzeko.

Gizona da bakarrik berri, berritzal-
le eta berrigille. Geroaz pentsatze-
ko, etorkizuna ausnartzeko, gertae-
rei aurrea artzeko ahalmeneren ja-
bea delako. Geroa dagoela dakienak
berritzatzen du, ez bestek. Eta gi-
zونا gehiago kezkatzen du biharko
egunak gaurkoak baino. Osoñaren
seme-alaba baiño geroaren aurrago-
gara. Sakonkiago bizi gara etortze-
koan, etorrian baiño. Gerokume ga-
ra. Gu gara geroa.

Gizona berritzen da barrutik eta berritzen da kanpotik. Eta bere bu-
rua bestelatan duelarik, mundua al-
datzen du. Beti dabil mugaketa. Al-
daketa bizitza da, eta bizitza, alda-
keta. Aldakuntzak bakarrik irauten
du. Etorkizuna bizitza da, eta bizi-
tza, etorkizuna. Sekulan ez bezala,
berri-aro bete-betean aurkitzen ga-
ra. Asmaketak, aldaketak, mugake-
tak, egunerok, minuturo gertatzen di-
ra. Nola bada onartu gizona ohitura-
-abereea denik? Nola izan daiteke ba-
tera zahar-zale eta berritzaile?

Gehienok ohi denaren-uholdeak garamatzki, urtetsuago eta errazago, eta lehengo ohitura eta denboretara makurtuago, bizitza atzean dugu uste dugulako. Hori zenbait gutxi batzuek, baztertuaz, kenduaz: artistak, filosofoak, inbentoreak. Estilo eta kasta bereziko pertsonak, geldieziñak, kontentegaitzak. Baina denetan berritzaileenak, dudarik gabekoak, gazteak. Gazte-jendearen mamia eta bihotza geroa da. Besteen esperientzia dauka, ez ordea bereak, bere odolean ikasia eta xurgatua. Gazteak etorkizun zabalena dauka begien bistan. Gizona bihurtzen, etorkizun baldin bada, orduan gaztea etorkizun utsa da, etorkizun soila, etorkizun billuzia, ezeko, gazia. Nor berea maite baitu, gazteak etorkizuna bere modura eta moldera egin nahi du. Lur berria billatzen du. Xedeak, nora-beharrak agintzen dio. Ibilian egiten du bildea. Ekiñean osatzen du mundu berria. Hauxe da gizon gutzien eginkizuna.

Urteberria gure gauza da. Ezer ukitu gabe, ezer aldatu gabe Urteberria, bizimodu berria nahi izate alferaren ametsa da, zoroaren milaria. Zai dauzkagun bide berrietan ibiltzeko, begi-bihotzetan, barne-mulietan berritu andi bat egin behar dugu, aurgintza mihetareaino allegatuz. Esanda dago: berrito jaiotzeko behar da. Espiritutik jalo behar da Berjalo. Berjaiogintza. Bestela, dena in itz utzi oztetan geratuko da. «Urteberri ona. Zorionak».

Baiña hori ez da gertatuko. Geu
gara Urteberria. Miñaren fruitua.

Frantziako apezpikuek igaran irail-lean ospatu zuten, Lourdes-en, urteroko batzar nagusia. Batzarreko lanen fruitua, Agiri sonatu batean azaldu nahi izan dute. Zergatik sortu du, bada, apezpikuen agiri honek hainbateko soinua? Behar bada, ez hemen nik aipatzen dudun puntuagatik bakarrik, baina bai, dudarik gabe, besteak beste, puntu horrengatik. Agiriaren puntu berezi hori zera da: hots, Frantziako apezpikuek ez dute gaitzesten gaurko gizarte industriadunaren azterketa, marxista zientziak sortu duen klase-borrokaren konzeptuaz baliatuz egitea. Ez du gaitzesten, esan nahi dut, kristauak klase-borroka konzeptua erabiltzea, politika ekintzak eskatzen duen jokabide artea asmatzeko. Egia da, nola ez, Agiriak arbuizaten duela, konzeptu honek, zenbait alderditan, hartu duen dogmatismo eta mekanizismo traketasa eta makurra.

Gertakizun honek, apezpikuen pauso honek, alegia, gure herrian puntu honetan zer gertatzen den gogoeta egitera bultzatu nau.

Gure herrian klase-borroka-ren errealitatea eta klase-borroka-ren gogoeta edo kezpetua tabu dira. Gure herritasuna klase-borroka-ren goitik eta gainerik dagoelarik, klase-borroka aipatzea bera ere herri-tasunaren aurkako makurkeria eta bekatu balitz bezalaxe hartu ohi da. Areago, herritasuna gauza gu-zien gainerik dagoelarik, ez dugu klase-borroka-ren premiarik. Beraz klase-borrokarik ez da. Gure her-riarenganako zintotasunik ez du-tenen, nahiz gure herriaren etsal direnen asmakaria eta kontrakarria baino ez da klase-borroka delakoa.

Ideologia honen sorburuak bi direla badirudi. Ez da inor munduan ukatuko duenik «euskal-herrietasunaren pizkundea» eta bere aldeko mugimendu politikoak, katolikotasunaren giroan eta iraskapenetan sortuak eta garatuak izan direla. Giro eta dotrina hauen babesaren, ez da harritzekoa «klase-borroka» guziz gaitzekoa izatea. Giza-tearen ardatz nahiz eragile, «borroka» eta gainera «anaien arteko» borroka ezartzea zera litzake, kristautasunaren oinarri eta giltzarri den «anaiatasunaren» aurka bekatu larria egitea. Dotrina hau, bestalde, ez dezakegu esan «gure pizkundearen» sustatzaila izan ziren (eta ezinbestean izan behar zuten) herrikideen pentsaerarekin eta interesekin bat eta ados ez zetorrenik. Klase-borroka-ren kontzientzia eta gogoeta, beraz, ezin zitekeen sortu ez sartu gure berritasunaren ideologian nahiz politikagintzan.

Klase-borroka tabu bilakatu bada gure artean, eman dugun arrazoi baliozkoa da, baina bera soilik ez da aski. Gure tabu honen sorrera alde eta sahietsi batetik ikusiko balt genduke. Eta bada beste sahietsik ere kontuan eduki behar dugunik, baldin gure araoza konprentsi nahi badugu.

Gure herritasunaren aldeko alderdiak, klase-borrokaren beharrik ez premiarik sendi ez duen gisara, Euskal Herriaren aurkako zenbait indar, mugimendu eta alderdi arrotzak ez du tresna, izkillu eta go-goeta egokiagorik arkitu, klase-borrokaren dialektika bortitza baino gure herritasuna borrokatzeko. Giziadaren bizitzan fenomeno soil bat, azaleko sendipen bat, balore iragankor bat baino ez da herritasuna deitzen diogun «herri baten kontzientzia eta nahia». Herritasun-sendipena baliozkoa izan daiteke, baldin errealtatearen bide aurrerakoiaren jokabideetan zuzendua bada. Baina, arrisku handian aurkitu da, maiz, hain balotsua den herritasun sendipena. Honen kemena zerak, gizarteko klase nagusiek bereganatu nahi izaten dute, eta, orduan, herritasuna, berez indar eta kemen bikain dena, atzerakol bihurtzen da, klase aspiratzailearen zerbiztura erortzen denean. Hau da, zorigaitzo (esaten digute indar, mugimendu eta alderdi arrotz horiek) euskal herritasunari eta kulturari gertatu zaiona: burges-herritasun eta burges-kultura bihurtu dira. Errealitatearen eta aurrerapenaren alde izan behar zukeen indarra eta kemena, klase-printzipioaren eta klaseborrokaren etsai eta behaztopo bilakatu da. Beraz, nahiz penaz, tenore honetan, azken berrogei-ta-hamar urtetako «koin-tura» honetan, euskal herritasun deritzan burgeskeria borrokatu beharra dago. Gero izanen bait du bere malla eta giroa, klasearen printzipio unibersala errealtate bi-

laketzen denean, Honelako argudioak, ez da harritzeko, euskal jendea nazkatu egin du. Eta, jakina, euskal pizkundeak berekin bereziki zekarren isuria areago errotu bide du. Hau da, alde batetik eta bestetik, klase-borrokaren aurkako ideologia arras finkatua eta bostiziki sustraitua dago euskal-herritarraren jokabide tradizioaletan.

Gaurregun, halabaina, euskal herritasunaren alorrean pentsakera eta jokabide tradizionalak badauzkagu, baina gaurko euskal gizarteari dagokion herritasun eraberritua eta gaurkotua ari zaigu, zorienez, indartzen eta hedatzen. Herritasun berriztatu hau langille eta gizonikazi gazteen artean sortu da, batipat.

Herritasun tradizionalaren eta gaurokoaren artean bereizikuntza nabarmenak azaltzen dira. Hemen marxismoari buruzkoa bakarrik aipatuko dut. Herritasun tradizionalarentzat marxismoa dotrina eta ekin-tza bat eta berbera baino ez da. Dotrina eta ekin-tza horiek alderdi komunistek erakusten eta agintzen dituztenak dira soil-soilik. Marxismoan ez da jakintzarik, ez zientziarik. Horregatik marxismoa osorik hartu behar da eta nola marxismoa bat eta bakarra den, osorik hartu edo utzi egin behar da. Horrela ez da miresteko gure herritasun tradizionalak «klase-borroka»-ren konzeptua eta errealtatea berare ere ukatzea eta arbulatzea.

Gauko herritasunak, aldiz, be-
reizi egiten ditu gauzak, eta mar-
xismoaren baitan ere bai. Langile-
a eta gizonikasiek badakite, gaurra-
gun, marxismoaren jabe go osoa eta
bakarra ez dadukala alderdi komu-
nisten elkargoak. Nahi bada, ho-
nek darabil ideologia borroka eta
politika joko mundu guzian zehar.
Baina, marxismo zientzia besterik
da, eta besterik dira, batipat, mar-
xista derizaten konzeptuak eta
marxismoak egiten duen kapitalis-
moaren azterketa eta kritika. Gau-
rregun gero eta gehiago da mun-
duan uste duenik, marxista zien-
tzia eta «marxista dotrina» ez di-
rela beti berdin. Aitzitik, hau mal-
haren aurka dabilela. Beraz, gaur-
ko herritasuna beste bidean da-
bil. «Klase-borroka» taburik» ez
du.

Gure herria, beste herri oro bezalaxe, herri, kultura, gizarte, ekonomia eta ideologia da. Ez dago beraz, gaurko «euskal herritasunik» maila hauek oro kontuan hartzen ez dituenik. Klaseak hemen daude gure errealitatean, eta borrokan dit hardute. Klase-konzeptua eta klase-borrokaren azterketa nahi-ta-ezkoak dira. Honek ez du esan nahi, absolutu eta dogma bihurtzen dituenik gure gaurko herritasunak. Diren direnean hartzen ditu, hots, erlazio tibo eta mugikor. Herritasun tradizionalak, aldiz, gezurra iduri arren berak hartzen ditu absolutu eta dogma bait liran. Horrexegatik bihurtzen ditu tabu, horrexegatik dituen alienatzen.

Gauzak honela direlarik, ez da batere harritzeko, tradizionalak» berrrokan ikustea «gaurkoen» aurka. Herritasuna bieki dute. Baina «za harra beti dabil berriaren aurka».

L. Erkizia

serika
ARGIA

Burlada - Iruñea
ASTEKARI HONEN JABEA:
 Nafarroa, Kantauri eta Ara-
 goiko Kaputxinoen Probin-
 tzia.

ZUZENDARIA: Miren Jone Azurza Aristegieta.

DIRU-ZAITZAILLEAK: Kaieta-
no Ezeiza Iturriza eta Jose
Luis Orella Lazkano.

DIRU GORA-BEHERAK 1972-
an:

JASOTAKOAK: 3.263.675
ORDAINDUTAKOAK:

ORDAINDUTAKOAK: 3.245.423

IRABAZIAK: 12.959

18.252
Astekari honek ez du azio-
nistarik: bere ekonomiaren

iturburu, arpidedurak, salmentak eta iragarkiak ditu.

Irarkola:
«Gráficas Navasal»
A. Adasim, 1

A, Adoain, 1
IRUINEA

Aritz zaharraren ezkurretik

Amaitu da urtea. "Agur urtezahar" otsegingo du emendik ordu batzutara egutegiari azken orria kenduz eta amabi mahats-ale irentsiz. Baina urtea ez da upela bat amaitzen den bezala bukatzen. Usten den upelak ez du asten berriaz zerikusirik. Asiera eta bukaera, bi muturrak, oso urruti dituen denboraren alditxo bat besterik ez da urtea. Kate mailak bezala urteak ere denboran zehar. Zaharra berriari eta berria zaharrari besoz-beso loturik datza.

Urtezharrak ez da il. Zaharra kimaberritu besterik ez da egin. Zaharraren enborretik datorkigu berria. Zaharraren gerri-tik zintzilikaturik. Ariz zaharraren ezkurretik ernatzen zaigu gaxtea. Berriak zaharraren antza izango du. Zaharrak erabakiko du neurri aundi batean berria nola aزي, sendotu, loratu eta ugaltu. Sustraietan izango ditu berriak zaharraren indarrak eta gaitzak.

Zaharrean erein duguna jaso dezakegu berrian, obetua eta indartua, ekaitz txarren batek zapuzten ez badu behintzat. Ekaitz asko jasan ditu Euskal Erriak. Ez zen berriketakoa izan latinen eraso ere, baina zutik iraun zuen gure Erriak eta gure euskerak. Gure aurtzaroan izan zuen xuxperraldia ez zen itzali. Autsairen azpian egon ohi den suaren antzeko gertatu da. Aizeak kendu ditzkie autsak txondarrari eta berririo sua indartsu dakusagu. Orain egurra behar du irauteko eta gero eta aundiago egiteko. Tartean eze samarrak botaarren ez dio axolarik.

Asko ere asko erein da igaro diren amabi ilabete hoietan. Liburu asko argitaratu da. Tartaika oso onak ere bai. Lehen, zorit-arrez, ateratzen ziren guztiak ar zitakenean euskaldunak. Gaur, zorionez, gutxiak erosi ditzake guztiak. Orain aukera egin dezakegu egileei esker. Aldizkariak ere aukera egiteko aibat ugaldtu dira. Bakoitzak bere gozokoia eskura dezake.

Azten ari da ikastola, ikaslez eta irakaslez ornitzen, lege berriaren arauetara moldatu beharrez baillaraka elkartzen. Legezkatua izan da Donostiako Santomas eskual-lizeoa. Zenbait erdal-ikastetxetan arrotz-izkuntzen eskubidea berenik altortzen ari zaio euskerari ere. Orain arte debekatua zuen sarrera.

Behin ere baino kultura aste gehiago burutu da. Batpatean gogoratzen zaizkigunak: Tolosako amabostaldia, Iruñeko Topaketak, Baionako euskal astea, Urola Ibarreko Biltzarrak, Bergarako euskal-kultura saioak... Itzaldiak, jaialdiak, alfabetatzeak, batzarrak, ikastaroak... denetarik izan da urtearen buruan, an eta emen. Aritz zahararren ezkurretik datorren gaztea da hori guztia.

Hori guztia eta gehiago erein da egun argiz. Gazez erein denaren berri ez dakigu. Badakigu gaezko lanak egunezko lotsa berekin duela. Baina egunez ezin denean gauari eldu behar. Gari sailak orixkatzen direnean eta galburuak nabarmendu, bereziko dugu gaez erein zen azia. Orduan jakingo dugu ona ala txarra erein zen. Orduan jakingo etsaiak zenbat lan egin zuen.

Ez dakigu gauezko lanaren berri. Ongi, ordea, egunezko lantaren berri. Ez gera bukatu den urtean kofradi berririk sortu denik oroitzen. Bakoitzairen elburu, iritzi, eta jokabideak nabarmendu dira. Nor zein den jakin ahal izan dugu behin ere baino garbiago.

Baina elkarran arteko etsaigoa, zipozkeria, salataritza, itsumena eta itxikeria nagusitu dira lehenez gainera. Kiratsa dario ikastoletan, aldizkarietan eta izkutuko orrietan gaineratu den gorroto-aparrari.

Bidezko da nork berea aurrera ateratzea. Baina izenik ez duena, besterena desegin nahi izatea. Nork daki zeinek duen arrazoia? Arrazoizko eta beharrezko zena desegin dezaket setakeriaz, burugorkeriaz eta neurekoikeriaz.

Erantzunkizun horrek ikaratzen ez duenak ez du bihotzik, ez du kontzientziarik, ez du barkaziorik. Eta kontzientziarik ez duela bide guztiak zaizkio on bereaz ateratzearren. Jokabide hau ontzat daukana Erriaren eta gizonaren etsai da besterik gabe. Ez garriaren eta ez zuriaren, ez orixkaren eta ez beltzaren aitzakiz onar dezakegu jokabide hau.

Euskaldungoa da guretzat oinarri eta lokarri, egiten joan behar dugun euskaldungoa, bere baitan demokrazia eta ondasunen banatze berdinagoa egosi dituen euskaldungoa nolabait esateko. Horren barruan onartzen ditugu beste koloreak. Hortik at ez. Horregatik ez dugu euskaldunak sakabanatzeko lanik egin nahi. Ezin gaitzeko bakoitzok nahi duguna egiten ibil. Onartzen dugu batasun-bidean aurreraxeago eta atzeraxeago joatea, bakoitzak daki non eta zeinentzat lan egiten duen eta idazten. Baina inoiz ere ez dugu onartzen batasunetik gero eta urrutiago izango den bidea artzea. Ez dugu onartzen ain liburu desberdinak euskeran aldetik ikastoletarako egitea. Ez dugu onartzen "Euskeraren errukoia eta kristautasuna" eta "euskeraren batua, euskerantoa eta marxismoa" elkarrekin lotzea. Mitxelena euskera batua ez dugu uste euskerantoa denik, errikoia ez denik eta ez dugu uste kolore gorrikoa denik ere.

Guk EUSKALTZANDIARI jarraituko diogu, irakurleak gogoan ditugularik. Euskaltzainei lan egin dezatela eta batzarretan eztabaida ditzatela beren ikuspegiak eskatzen diegu. Ez dugu onartzen handik kanpoko azpianik.

Urte berrian ez ditzagula zaharreko oker berdinak egin. Sendotu ditzagula zaharrean ereindako indarrak.

URTEBERRI

Badu José M.ª Satrustegui euskaltzain jaunak Urteberriko kantei buruzko artikulu bixi bat Fontes Linguae Vasconvm (1971 Ur-

tarrila-Apirila) delako aldizkarian. Bertan aipatzen digu Urteberriren bezperan Nafarroako zenbait herritan irauntzen duen ohitura zahar bat.

Hoitako herri batetan, berak ongi ezagutzen duen Urdiainen hain zuzen gazteak biltzen omen dira gau erdia baino lehen, eta kontu kontari itxaroten omen dute noiz hamabiak jo. Urteberria iritxi bezain laster, ur pitxarkada bat —UR BERRIA— daramakitelarik, herriko agintariengana joan ohi dira, harako ura edan dezaten eskainiz, eta honako bertso hau kantatuz:

Ur goiena, Ur barrena,
Urte berri egun ona.
Egun onaren seiñalia,
emen dakarragu ur berria.
Iriki zazu ataria
presta dezazun gosaria.

Kanta hauen antzera edo berdintsuak bildu izan dira Nafarroan zehar, Barranka-Burunda bailadetan batik bat (Arruazu, Altsasua, Arbizu, Huarte Arakil, Etxarri Aranatz, Bakaikoa, Iturmendi etab.), bai eta Imoz (Etxaleku, Oskotz...) eta Larraun (Lekunberri) ibarretan ere. Horrez gainera, iparrago, Baztanen ere bai, horra hor Errazu, Donestobe, NARBATE eta Etxalar herrietan bilduriko kantak lekuko.

Dena den, batetan zein bestetan, behin eta berriz bere-saten da harako hura:

Ur goiena, ur barrena!
Urte berri egun ona!

Satrustegui jaunaren ustetan, kanta hauek badute halako esangura bat, UR BERRI eta URTE BERRIaren arteko kidetasunen bat azaldu nahiz edo. "Ur goiena, ur barrena" lelo honi erabateko antzinatasuna bide dario, sasoi batetako gizonak denbora eta urteren joan etorriak erreketan zehar urak daraman abiadarekin gonbaratu izan balitu bezala.

Or goien goien iturri,
ura da txorrotik etorri.
.....
goien goien ilargia,
bean bean ur berria.

Zer ikusi miresgarriak azal ote dakiguke hilargia eta urteberriko uraren artean? Batek daki! Dena den, lehen ikus ahal izan dugunez, Ura bera dugu Urteberriren eza-gugarri, halaxe dio behintzat kantak:

Egun onaren seiñalia
emen dekarat ur berria.

Eta honelatsu ere, Apat-Etxebarnek Donesteben jasoriko beste kanta batek:

Urte berri,
zer dakarrazu berri?
Uraren gainian
leena ta azkena!

Aipagarri erebe stalde, Ur/Urte delako hitzen itxurazko senidetasuna, sustrai bakar batetatik baletoz bezala. Horra hor hauzia, egunen batetan gure arbasoen eguberriaren adiarazgarri edo. Tartean, diogun guk ere haiekin batera:

Ur goiena, Ur barrena.
Urte berri egun ona.
Pakearekin osasuna,
onarekin ondasuna.
JAINOAK DIZUELA, EGUN ONA!

BERRIAK Korreoz jaso dugu gure aspaldiko adiskide min den Xabier Baztarrikak bidaltzen digun Ataun-San Gregorioko berri. Urtarrilaren 3tik. 6rarte, zenbait kultura saio eratze omen da aipatu dugun San Gregorio hauzoan, bertako dozenerdiko gaztetxo talde batek prestatutik. Bihoakizu irakurle harako egitaraua:

Hilaren 3an. Jose Maria Satrustegui Irakaskintza eta Erlijioa delako gaiak mintzatuko da, ilunabarreko 8etan.

Hilaren 4ean., Sebastian Uria jaunak hitzeginen du. Gaia: Gaztetxoa eta bere ingurua.

Biharamunean, hilaren 5ean. alegia, hamalau urtetatik beherako haurrentzat kanta lehiaketa bat eratu omen da arrataldeko 4etan. Lehiaketa honetan, Ataungo haurrek bakarrik parte hartu ahal izanen dute, aipatu berri dugun adinaren arabera.

Hilaren 6an., azkenik, Urrietako "Egi Billa" deritzan taldeak, Iñaki Begiristainen "Kiretsa Dario" izeneko antzerki lana aurkeztuko du arratsaldeko 6etan.

Jakinarazi dugun kanta lehiaketaz gainera, abenduaren 31ean. idaz-lehiaketa bat ere eratze omen da, bata zein beste Ataungo hamalau urtez beherako haurrentzat berezik moldatua eta burutua. Lehiaketa bi hautako sariak Errege Egunean emanen dira, antzerki saioaren barrena.

Horrez gainera, saio bakoitzaren ondoren, euskal liburu eta diskuen azoka ere eratze omen da. Gertakizun guztiak, bestalde, San Gregorioko antzokian antolatuko aipatu den egun eta orduetan.

UROLAKO BILTZARRAK

Halakoren batetan, azken egunean hain zuzen, Azpeitiarra ere egin genduen joan etorri bat. Hamaiak egunez barrena (7-17) eratu diren Urola Ibarreko Biltzarrak zirela eta, garai onez jaso genduen bertako herri emaile den Etxeberria adiskidearen deia. Eguna joan eta egunak etorri, joan ezinean aurkitu ginen, ordea, Bergarako itzaldi saioek batetatik, eta sail honetako egin beharrek bestetatik, ez bait digute ia ezertarako astirik utzi.

Dena den, Gorla eta Elosua zehar, Azpeitian ginen hilaren 17an. Biltzar hautako azken egunean, esan dugunez, eta aurreko egunetako kultura saioen ondoren, euskal folkloeari atxikia batik bat.

Goizean goiz, xapligoek eta txalapartariak ongi etorria eman zioten egunsentiarri. Eta ez nola nahi eman ere. Ez pentsa irakurle ohizko "munizipalak" ihardun zuenik xapligotan, ez horixe! Jakin gendunez, zenbait idazle, poeta, irudigile, pintore eta abar aritu omen zen zeregin bakan hartan. Eta, ez nola hala, "partitura" eta guzti baizik!

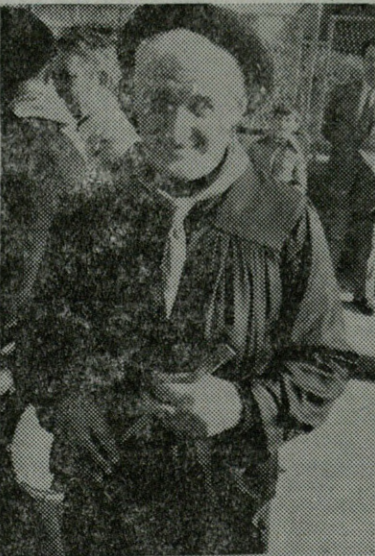
Hamarretan Herri-meza, berriz, eta ondoren dantza talderen saioak, kalerik kale, nork bere gisa eta erara, bakoitza bere aldetik. Zazpi dantza talde zen etortzeko, hots, Atharratzekoa (Zuberoa), Luzaidekoa (Garazi), Otsagi, Arizkun eta Iturengo taldeak (Nafarroa), Bizkaiko Yurretakoa eta Oñatiko "Oñatz" taldea. Hala ere, azkenean, Otsagikoek ez omen zuten izan etortzerik.

Talde polit eta bakanak benetan. Bata zein bestea arras desberdinak, Euskal Herriko folklore aberatsaren ezagugarri. Batz bestea aukera ezin hobea azpeitiarrek egun zutena. Halako jai batetan inguruko amaika talde berdintsu piltzea baino, askoz ere onuragarriago dateke handik eta hemendik lili apartenak mordoxka txiki batetan biltzea.

Han ikus ahal izan genituen Iturengo ttuntturroak, "Zanpantzarra" alegia, ihauterien orlogarri Gabon bezperetan; Yurretako dantza talde bizkaitarra, Durango aldetik etorria. Oñatiko "Oñatz" taldea, iaio eta bulartsua, dantza eta dantza nekatu ezinik.

Arizkungoa, aldiz, dantzari aski nagusiek osatzen zuten. Gizonezko nafarroak, euskaldun peto petoak. Dantzaldi saseguzagoa, ez hain arin eta bizkorra, baina bai agian egiazkoena, herrikoiena, inon akademiatan ikasi gabekoa. Behar bada txalorik gehien ere talde honek jaso zuen, Baztango Mutil Dantza aurketzu zuenean batik bat. Esan beharrik ere badago, talde honetako dantzarietako bat Mariano Izeta zela, HERRIA, PRINCIPE DE VIANA eta ZERUKO ARGIAKO berri emaile dena, bere berrogeita hamazazpi urtetan oraindik ere dantzatarako pret dagoen gizona.

Diogun honsetaz, beharko gendukeela euskaldun orok dantza hartaz jakin, bai eta ikasi ere, zenbait dantza talderen ikusle soil soilik ezezik, guk geuk ere parte hartzen jakin dezagun. Oker ez banago, halakoren bat egin zen duela urteren bat Orexan, Yon Oñatibiak moldaturiko Herri Dantza izeneko batez. Zertan dugu gaur harako asmoa?

ETXAHUN

bertsolariak eta Sakabi eta Egañazpi trikitixalariak bertan zirelarik. Hura jendetza hura! Batek daki inguruko zenbat herritatik etorria. Izan ere, eguraldi aparta igande hartan izan genduen. Hurren urtetan, baldin abenduaren izanen bada behintzat, ez dezatela azpeitiarrek espero kuku horrek berriro horrelakorik joko dienik.

Egun polita benetan Urola Ibarreko Biltzarreko azken hau. Merezki ere merezi zuen ondo hasi zena beste horrenbestean amaitzea. Azpeitiarrek egundainoko lana egin dute, eta esperientzia onuragarri bat eskaini digute, Euskal Herri guztiaren ereduagarri.

Duela sei hilabeteren bat Tolosan izan genduen bertako Hamabostaldi ospetsua. Orain, berriz, Azpeitiako hamar egunetako Biltzar hau. Sasoi batetan sorturiko Euskal Jaiak kultura arlotan barrena abiatzen ari zaizkigu. Bejon dagigula, pozgarri bait da benetan, eta, bidenabar, bai eta esan dugunez ereduagarri ere, beste hainbat herri, eskualde eta bailadarentzat.

Tamalez, guk geuk ez dugu ahal izan azken egunaren berri eman baino. Beharrezko deritzagu Azpeitiako Biltzarretako azterketa bat egiteari. Noski, horretarako sail hau baino besteren bat propiogo behar lizateke, bai eta luma kritikoagorik ere. Zai gaude ia Urola Ibarreko Biltzar hau hurbiletik ezagutu dituen batek hartaz berri edo iritzi zehatzagorik noiz ematen digun.

TXANTXA ZELAI

Urola Ibarreko Biltzar hauk zela eta, Azpeitiako Antxietan Etxean eraturik zen Euskal Arte Erakusketa ikus ahal izan genduen. Nahiko ikusgarri Antxietan etxetzarra bera bakarrik ere; zer esanik ez, gure irudigile eta pintore ospetsuen arte lanez horniturik agertzen zaigunean.

Hogeita bederatzi artistaren ehun eta hamasei erakusketak ikus ahal izan genduen. Guztiz ezagun direnenak (Bastida, Txillida, Mendiburu, Zumeta etab.), bai eta Goe-naga donostiar gaztea bezala oraintsuan arnasa berriz sortzen ari zaizkigunak ere.

Baina, pintura eta irudigintzaz gainera, bazen Antxietan bertan arkitektura erakusketa bat ere, Eibarko Udalak Txantxa Zelai deritzan hauzarako prestatu zuen anteproiektu lehiaketan parte hartu zuten lanen erakusketa hain zuzen.

Honako anteproiektuoi dagokionez —Unzurrungaza arkitekto zarauztarrarekin Azpeitian hitzegin ondoren, eta Artamendi eibartarrarekin Eibarren berriz— badakigu jakin, hamar proiektu aurkeztu zirela Eibarko Udalak egindako lehiaketa hartan. Epaiaketaren ondoren, 250.000.— ptako lehen saria Madrilen bizi den Rafael Moneo arkitekto taldearrak irabazi zuen. Bigarren saria, 200.000 ptakoa, Eduardo Artamendi, Xabier Unzurrungaza, Xabier Zubiria, Angel de la Hoz eta Eduardo Ruiz arkitektoek aurkeztu zuten lanak irabazi zuten. Eta hirugarrena, berriz, 100.000 ptakoa, ari batez, Raquel Martinez de Ubago eta Madrilko arkitekto talde bat atera ziren.

Txantxa Zelai deritzan hauzoa, Eibarko bihotz bihotzean dago, Udaletxearen aurrez aurre, eta Untzaga deritzan plazan bertan. Orain ez dela urte asko —ezin izan, nola, asko—, mutil kozkorak ginela, gaztaina bila ihardun ohi genduen inguru horretan, eta makinatxo bat antxintxiketa, jolasaldi eta okerkeria eginak gara bertan zegoen arboladiaren barrena.

Hamar hamabost urtetan, aldiz, etxe ilarak perretakoak bailiren sortu zaizkigu inguru guztian zehar, arboladi mardul hura moztu zen behin betiko, Frontoi Zaharrean bertan "Frente de Juventudes" etxea eraiki zen, haren luzeera erabat murriztuz, eta alboan zegoen bolatokia non zenik ere ez dezakegu gaur jakin. Hitz batez, denbora batetan parke atsedengarri gerta zitekeena, trakesten eta alferrik galtzen joan zaigu, gero eta zikinago eta gorrikago bilakatuz, Eibarko herriak horrelako tokirik sobera balu bezala. Honetaz ba, anteproiektu lehiaketa honek er zegokion hauzo berri bat egin edo sortzeari, lehendakak kakazturik dagoen bat eraberritzeari baizik.

Lehiaketaren araudiak dienez, irabazle atera den anteproiektu hartan oinarrituko da orain beharko den proiektu delakoa, beste zenbait gauzaren artean frontoi estaliak, berrehun auto hainako lurpeko "parking" eta parke batek osatuko dutena.

Izan ere eta hau da behar bada aipagarriena, Udalak asmo hautan jarraitzeko asmoa bide du, eta dagoeneko eskatu dio azken proiektu arkitekto irabazleari. Badirudi ba, eragozpenik sortuko bada, diru arazoz bakarrik sor daitekeela berrogeita hamar miloi hainako bait da harak presupuestoa.

Bestalde, dena den, bada hau guzti hau baino garrantzitsuagorik. Izan ere, Udala arduratu bide zaigu, azkenik, herri erdi erdian dugun hauzo honetaz; jendea ere kezkatutik samar dugu, eta arkitektoek, artistak diren aldetik, beren azken esperientziak eta sorkunde lanak herrira ahal izan dituzte, Eibarren eratu zen erakusketan ezezik, bai eta Antxietan moldatu denaren bidez eta bertan hartas eman zen hitzaldi batez.

Zeren, arazo honek ez dagokio herri soil bati bakarrik, Gipuzkoa eta Hego Euskal Herri guztiko urbanizazio ikerketek baizik. Orain arte baino ardura gehiago merezi bait du hirrigintzak, eraz eta moldez Herriaren eta herritarren onetan gerta dadin, guti batzuren jabea gaudituz eta etorkizun luze bati atxikiz, eta ez, nola edo hala, epe laburretako hutsuneren bete eta ezkutagarri.

BI OHAR

Duela hamabost egun, sail beronetan eta HITZALDIAK izeneko atalaren azken aldean honako esanaldi hau agertzen zen: Zenbait kultura arlotan kaltetan irakurle bat baino gehiago oharu zuzen zentzuari jarraituz beste honela behar zuten: Zenbait kultura arlotan kaltetan:

Zoritxarrez, erruz izan ohi dira euskal aldizkarietan inprimategiko hutsak. Sail honetakoiei dagokiolarik ez diega orain arte inoiz jaramonik egin. Oraingo honetan, aldiz, bada ezpadan ere, argitu beharra zegoela uste izan dugu.

—Azken bolada honetan irakurle askok idatzi digu Hiruzpalau gutun baditugu argitara emateko asmotan, tokirik ez ordea! Hala ere, datorren astetik aurrera aste aste arituko gara, bakoitzean bat edo azalduz.

Honetaz, irakurle guztiei eskari bat egin beharrean gaudela, ahalik eta laburren idaz diezagutela, sail honetan luzeegi gerta ez dakigun. Horrez gainera, esan beharrik ere ez, nork bere izen deiturak eta zuzenbidea adieraz beharko dizkigula. Gero hemen aipatu edo ez, hori beste-rik da.

Azkenik, inork nahi balu berriren bat jakinarazi, ordu dadila hamar egun aurretik. Bihoakizue eurrez eskerrak sutsuena. Ah...! eta URTE BERRI ON!!

Gure Txokotik

ORAINDIK ILARGIAN?

Azken Apolo saioa amaitu da, eta ikusi dugunez ondo bukatu ere. Aspaldi honetan ibilaldi hauetaz ere ohitzen ari ginen. Azken ibilaldiek, teknikak eman izan duen segurantzak, ez ditu gizadiaren buru bihotzak gehiegi mugierazi. Orain, ordea, Harrison Schmitt, Ronald Evans eta Eugene Cernan itzuli eta gero XX mendeko haro nagusiari amaiera eman diogula dirudi. Bestalde, ibilaldia jakintza eta teknika aldetik onurakorra eta interesgarria izan dela adierazi digute.

Ongi etorriak bitez astronautak, baina bildur gera, oraindik ilargian jende gehitxo ez ote dagoen...

PERON ETA CAMPORA

Peron Argentinara joan zen eta uste baino lehenago itzuli ere. Esamesa franko sortarazi duen ibilaldia izan da hau. Berak aitortu duenez ez omen da hurren auteskundeetara azalduko. Halaz ere, bere jarraitzaiek ez daude lo. Militarren indarra desegin nahirik Campora aurkeztuko dute. Heldu den udaberria beroa izango da Argentinan. Halaz ere hango beroa hemengo epela baino hobeaz ez ote da izango

SAHARA ASKATASUN BIDEAN?

O.N.U.k, nazio arteko elkarteak, Saharari buruz bere iritzia eta erabakia argi eta garbi adierazi du. Saharak bere etorkizuna eukeratzeko jaun eta jabe du izan. Horrelatsu erabaki dute nazio gehienek. Baina iritzia, erabakiak eta gertaerak sarritan ez dira batera etortzen.

Guk, erabaki hori lehenbaiten egia bihur dedila eskatzen dugu, bertako biztanleen eskubideak errespetatuak izan ditezela. Maiztergoari itsatsirik bizi diren herriek bere etorkizuna aukeratzeko eta erabakitzeak egokiera izan dezatela.

FRANTZIAR ALDERDI KOMUNISTA

Frantziar Alderdi Komunistak bere XX Batzar Nagusia egin berri du. Frantziar komunistak ezezik, italiar, espainiar eta Chileko ordezkariak bildu ditu batzar honek.

Interesgarria izan ohi da, benetan, frantziar komunisten Batzar Nagusia mendebalean duen itzal eta eraginagatik.

Carrilloren hitzaldia atsegina eta bizia izan da. Europako Sozialista Alderdiak harremanak aztertu ditu, pauso eta jokabide berri batzuk proposatu. Harremanak estuagotu egin behar direla erabaki da azken kongreso honetan.

Dirudienaz, ez dute garai bateko Alemanian barruan gertatua berritu nahi. Langileen arteko eztabaidak faszismoa indartu bait zuen. Carrillok bere pentsakera argi eta garbi agertu du han eta hemen. Bere pentsakeraren hildoari jarraituz norekin ez ote lirateke elkatuko komunistak?

LIBURU BERRI BAT

Ez nauzue erdal liburuen aipamena egin zale. Halaz ere liburu interesgarri baten aipamena eginaz natorkizue. «EL MOVIMIENTO OBRERO EN LA HISTORIA DE ESPAÑA» M. Muñón de Lara jaunak idatzia, Taurus-ek argitaratua.

Espainiar langileria buruz irakurri izan dudak gauzarik osoena, tajuzkoena, borobilena dela aitortu beharrean nauzue. Zenbaki, dato eta gertarea frankoren berri ematen digu Tuñón de Lara bere liburuan. Liburu lodia bai neurritz bai salneurritz, la mila orrialde ditu eta bere prezioa 525 pezeta.

Liburu honek, halaz ere, bere mugak baditu. Gertaeren berri, oparo azaltzen badigu ere, ez da pentsakera, ideologiaren esan nahi eta interpretazio bideetik abiatzen. Zilegi ez zaiolako ote?

Azkenik, izena eta izana batera datozela esan behar dugu. Izan ere, Euskalerriaren sortu zen euskal sindikatoari orrialde eskas bat baino ez dio eskeintzen. Agian, espainiar langileriaz ari delako.

URTE BERRIA

Benetan sentitzen dugulako batzutan, eta ohituraz gehienetan, «URTEBERRI ON» opa ohi diogu gure ezagun, adiskide eta lankideari. Nik ere urte berri on bat opa dizuet.

Ugazabek urtearen bukaerarekin batera irabazien kontuak ateratzen dituzte, «arqueo eta inventarioak» ez dira falta. Ondoren behar den erabakia hartzen da.

Urte berria ona izan dedin, GUK LORTU BEHAR DUGU ONA IZATEA. Ez bada euskaldunon arteko, aberkideen arteko itxuragabeko eztabaidak baztertzen ditugun.

DENETIK ZERBAIT

Madagascarren represio eta zapalkuntza gehituz doa. Marruecosen agintearen aurka jekitakoak gogor zigortu dituzte. Orain Unibersidadean ere haserrea zorrozten ari da.

«MUNDU» azken alea jaso egin dute agintariak.

«Zozoak galdu du mokoa...».

MIKEL UGALDE

Europako Herriak

IRLANDAKO ETORKIZUNA (II)

Lehenengo zatian adierazi zenez, ezinezkoak bezala agertu ziren irtenbide hauek: lehenik, argi gel-ditu zen ipar aldeko Irlandaren gobernu bideak lehenean jarraitzerik ez dutela eta bigarren, ego aldeko Irlandarekin bat egitea gaur gaurkoz ez dela posible. Gaurko idazlan honetan interarik gabeko hirugarren bidearen agerpenean egingo da lehen aldi batean, eta bigarrenean gaur gaurkoz egin daitekeanaren kontu hartuko da.

Wilson jaunaren agintepean eta esan zen bezala, protestanteen gehiegikerien aurka eta katolikoek defentsan agertu zen, Belfast-eko etorri zen armada. Westminster-ko agintaritzak Heath jaunak hartu zuenetik (1970 ekaina) berriz, britainiar armada Belfast-ko gobernu protestantearen eskuetan jarri zen eta geroztik haren kolpeak jasan behar izan dituzte bertako katolikoek. Gaurak hala egokiturik eta arazoak zuzendu ordez okertzen zihaztelarik, Heath jaunak armada eta bertako aginpidea Londrestik zuzentzea erabaki zuen duela hamar hilabete.

LONDRESKO AGINPIDE ZUZENA

Ipar aldeko Irlandak aurkitu ote du bere larrialdiaren bukaera Heath jaunaren erabaki horretan? Gaur dirauen hirugarren bide honek arazo argiago jartzen bait du Inzua luzatu besterik ez du egiten. glaterrak Ulster-en eraturik duen esku-jartze hori. Ingleterrak Ulster-en dituen bere interesak gehiegikeriaz zaintzen zituela Belfast-go gobernuak ikusi duenean, honen gainetik pasatzeko zalantzarik ez du egin. Jokabide horrek indartu baitzik ez du egin abertzale eta inperialismoaren aurka agertu den I.R.A. «provisionalaren» ikusmira.

Ulster-ko gobernu protestantearen eskuetatik Londreskoetara armadaren aginpidea pasa denean, bertakoa alderdi protestante denak beharrezkoa ikusi dute lehenengo zituaten polizi eta armada pareko bi erakundeak berpiztea eta non-nahi ikus daiteke hauen radikalizazioa ugaldtu egin dela geroztik. Hala ere, protestanteen gehiegikerien indartze hau ez dezake Londresko gobernu konserbadoreak behar bezala zigortu. Hain ditu be-reak jokabide politikoak eta baita ere sozial mailan Ulster-go protestanteak. Beraz Belfast-en bizi den Londresko komisiarioak I.R.A.aren aurka bereziki dihardu eta katolikoek aurka gehienbat.

Dena dela, Londresko gobernuaren zerbait protestante zigortu behar-reen aurkitzen da eta hau dela eta badira gutxi batzuek Rodesiaren tankerara Ulster askatu bat sortu nahi dutenak.

Londresko gobernuaren esku jartze hau protestanteek berek onartzen ez badute, nori onartuko ote du? Baina, Londresko erabaki horrek elkarrekiko etsai diren bi anai-dien talde extremistak piztuaz eta radikalizazioa ugaltuaz ez ote du hainbat itxituren zale ez den Ulster-go masaren faborea jaso nahi?

Batetik, Britainiar burgesia pakearen alde dago: Ipar Irlanda langile lana merkea aurkitzeko azoka bikaina da eta lana merke ordainduaz inbertitzeko prest legoke. Horrek pakea eskatzen du noski. Lanik gabeko katolikoentzat irtenbide bat litzake eta bertako burgesiak, kapitalismoa dirauan bitartean behintzat, bertako aginpide ekonomikoa gaitzeko beldurrik ez luke behar.

Bestetik, jende xehearen artean aurki daitezke bizimodu lasai baten truke Londresko gobernuaren esku jartze hori onartuko lutek-nak. Pakearen bidez komertziant-jendeak egin dezakean irabazbide-agatik beste hainbeste egitera prest legoke ere.

Heath jaunak eratu duen irtenbide honetaz baliu daitekeala ohar-tudiranen artean aurkitzen da katolikoek artean autarkia jaso izan ohi duen S.D.L.P. izeneko Alderdi

Ulster-ko Irlandar aur batzuk

burgesa. Alderdi honen asmoetan dago ugarite osoaren batasuna lortzen, eta zerbait positiboki eskaintzearen, Ulster-ko bi anaidietako gizonen osatutako gobernu bat eta Irlandaren batasuna eratzeak ego eta ipar alderdietako gizonen eraturako parlamentu bat osa dadin eske ibiliak dira Alderdi honetako zuzendariak.

Eske haundi hauek irlandarren arteko pakea beharrezkoa egiten dute. Horrela izanik, Londres prest ote legoke Ulster baretsu bat Dublineri eskaintzeko? Kezkarik emango ez lukeen probintzia bat nolaz beste baten eskuetan utz?

Extremismoen aurkako delak entzungaitz dira katolikoek artean. Alferrik joan zen Heath jaunak Aita Santuarengana honek Ulster-ko katolikoak baretzeko zerbait egin zezan eske. Alferrik dabil bertako Eiza-hierarkia bere ardien arteko baretasuna eskatzen.

BIDEAK URRATZEN

Izan ere, esperientziak argitu egin bait die katolikoek borrokaren haria nondik norat doan eta ohar-tu bait dira ere Londresko aginte berri honek ez direla gauza onik ekarriko. Tarte honetan etsalek adiskideengandik bereizten ondo ikasi dute. Elizak berak I.R.A.aren aurka egindako delak argitu egin dute honen jokabidea eta haren garai bateko kontseiluak goitik behera betetzen baziren ere, gaur ez da berdin gertatzen. Gazteak etxe-ko eta emaztearen zai Elizako atetan malazago ikusi ohi dira barruan baino.

Ego aldeko gobernuaren bera ez da garai batean bezain begi onez ikusten. Londresko presioak direla eta I.R.A.-ren ezker alderdirako joerak ipar aldekoen etsaien artera bultzatu dute Lynch jaunaren gober-nua. Ulstergo katolikoek dioten be-zala, Dublin eta Belfast bat egin badute ekonomi batzorde bat era-tzeko, beren artean ez dira uste bezain etsai.

Katolikoak eta gazteak batez ere, oharitzen ari dira protestanteak ez direla beren etsaiak. Protestanteak beren tokia lukete Irlanda askatu batean. Protestante fanatikoak eta britainiar inperialismoa dira baka-rrik hain benetako etsaiak. Borro-karen deskonfesionalizazioaren agerpen ederra da hori.

I.R.A.koek sozial mailako kezka-taz jabetzen hasi diren ordutik, abiatu dira sozialismoruntz I.R.A. «provisionala», aldauntza sakon bat egiten ari da. Ezkerreko «provisionalen» ustez, ezinezkoa omen zen protestante eta katoliko langileen elkatasuna bertako go-bernua protestanteen eskuetan ze-goien bitartean. «Ofizialen» uste-aren alderantziz, orain bertako aginpideaz Londresko gobernuaren jabetu delarik, errazagoa omen da erlijio ezberdineko bi langilerien arteko elkatasuna, nahiz eta gaur bertan asmo hori betetzeko goizegi izan. I.R.A. provisionalaren alda-kuntza honek orain artean ezagu-

tu ez duen bezalako politiko egin-kizuna betetzera behartzen du.

I.R.A.k bere tradizioan zehar ez du politika alintzaketat hartu izan. Politiko oportunisten onerako egin zutenaren fruitua zeharo galdu zu-ten Ego aldean militar luts bezala jokatuaz. 1920 garren urteko expe-rientzi horretaz gero ere ez dira baliatu eta Derry-n edo Belfast-en hauz batzordeak eta egunkari he-rrikoiak eratu ziren unetan au-toak lehertzen pasa izan ohi zu-ten I.R.A.koek beren denbora osoa. Hori 1970 garren urtean gertatzen zen. Baina I.R.A.aren zenbait etxe, herriarren ergozpiderik gabe, ar-madak goitik behera eta nahi izan zuen unea aztertu zituela ikusirik, herriarekiko lan politiko baten ga-rarantzitasunaz ohar-tu ziren erakun-dearen eragileak. Geroztik probi-sionalen bonbak ez dira nonnahi lehertzen eta probisionalaren estra-tejia fintzen doa. Hontan eragoz-pide haundiak dituzte beren arte-ko zatiketak direla ta.

Datorren geroa Ingleterako po-litikaren eraso aldi gogorak mar-katuko du Ulster-go giroa. Ikus bestela, erreferendunaren berria. Bi-de horrek extremismo guztiak be-hin betirako desegitearren, piztu nahiko ditu eta moderatuen inda-rraren bidez Ulster-ko irlandarrek Londresko gobernuari lotu.

Katolikoek politiko heziera haun-di bat lortzen badute, alferrikoa izango da Ingleterako eraso mal-tzuru hura. Erreferendunaren uka-pena eta antzeko beste jokoen ar-gipena Ingleteraren maniobraren ondapena lekarke.

Hala, askatasun arazoa lehenean jarraituko luke, eta hori garbitze-ko Ego aldearen beharra dago. Le-hen ikusi den bezala, Dublineko estadiaren laguntzarik gabe ez du aurrera iritetzerik katolikoek abert-zale-sozialista mugimenduak. In-glendarrak egun batean leporaino eginik Ulster-ko eremu bertakoen eskuetan utziko balute ere, kato-likoek berak bakarrik ez luteke ezer egiterik hobeto armatutako protes-tanteen erasoari erantzuteko unean. Hori gertatzea ezina delarik ere, zailagoa litzake katolikoek bakarrik Ulster-etik Inglesak botatzea.

Baina, Ego aldeko laguntza nahi eta nahiezkoa dela ikusi arren, hori gutxituz doa.

Beraz Ego aldeko politikaren al-daketa bat beharrezkoa egiten da. Irlandako jendearen axolaketasun-ak, ordea, ez du itxaropen haun-dirik ematen halako aldaetaren-tzat. Ugarte osoan iraultza eratzea berriz, utopia da oraingoz. Agian iparraldekoen gogortasunak Lynch jaunaren politika Ingleteraren al-de nabarmenki jarriko luke, eta honek sortuko litzukeen ondorenak hain alde jar daitezke. Hori ere hipotesis larri bat besterik ez da.

Ustegabeen, beraz, Egoaldean aur-kitzen da ipar aldeko iraultzaileak duten eragozpide nagusiaren. Ingle-terrak, berriz eta era ezberdinean bada ere, Victoria errejinararen ga-ralaren orogarri tristea, Irlanda osoaren jabe jarraitzeko prest dago.

D. IZA

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, Eta nora jo jakin bear du baserritar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gañera esne putzuak, Oiek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERREENTERI

EUSKAL TOKI - IZENAK

EUSKAL TOPONIMIA izenburu duela artikulutxo bat bidalia dut arestian Club Deportivo de Eibar deritzan bazkunaren "Kexka" al-dizkarira.

Hilabete bat bada hori bidali nuela, baina Abenduaren 10eko Zeruko Argian, "Euskal herrietatik"-ko atalean, hauxe irakurri ahal izan diot Andatza kronikagileari Usurbilgo berrietan: "Auzotegi berri asko sortzen ari da Usurbilen. "Poligono" deitua ezartzen zaie guztiei. Ez al dago euskal izen egokiagorik?"

Noski badela izen egokiagorik! Arrazoiak duzu, adiskide. Hara baina, gure gainbehera edo dekadentzia eta nortasun galera horren handia delarik, gertaera harrigarriak ikusten ari gara. Euskal Herriko hauzo eta kale berriak "Poligono Tal", "Jardines de Cual", "Ciudad Jardin", "Bloque A, B, C", "Avenida de..." eta horietariko abstrazio zentzu gabedun izenak hartzen ari dira.

Eibarren bertan Otolá, Otolá-erdikua eta izen horren inguru genuen toki bati "Avenida de Bilbao" deritza gaur ofizialki. Antzinatik genuen mutur biko "Ibarkurutzeko Iturria"-k lau mutur hartu zituen orain dela hamabosten bat urte eraberritze batetan. Kanpotik etorria den erdaldun jendeak "la fuente de los cuatro caños" deritza, baina harrigarriena: Egunkarietako eibartar korrespontsal euskaldunek ere la fuente de los cuatro caños idazten hasiak ditugu. **LOTSAGARRIA!**

Orain bizpahiru urte Gernikako lantegi bat aurkitu nahiz galdezka ari nintzen eta honela erakutsi zidaten: Eso lo tiene usted en Las Vegas Altas" (!). Nire harridura osoa zen. Ba zirudien EE.UU.-ko Nevada lurraldeetan edo nenbillela eta ez ordea Bizkaiko euskaldun legeen eta foruen sinbolu genuen Gernikako Arbolaren lurraldeetan. Geroago jakin nuen, "Vegas Altas" horrek ba omen du itzulpen premiari ez dadukan jatorrizko euskal izen zahar egokia: **IBARGANA** edo horrelakoren bat. Zergatik astakeria hori?

Azpeitian bada Ciudad Jardin izeneko etxetoki berri samarra; Ermua ondoko Mallabia bidean jasotzen ari den hainbeste lantegi-tokik "Avenida del 26 de Abril" izena hartu berri du. Zergatik izen hori galdetu nuenean, Mallabiako Aintamentuak horrela jarri ziola-ko erantzun zitzaidan, izen horrek gudari tropa batzuk sartu ziren eguna gogorazi nahi baitu. Baina, gure kaikukeria: toki horrek bere izen zahar eta jatorria du: **GALITURRIAGA**.

Zer gertatzen ari zaigu? Euskaldunok euskaraz pentsatzeko ahalmena galdu dugula, jatorria leihotik behera jaurtzen ari garela, euskal inkultura beldurgarri batetan murgilduak izanik, deabruari merkeegi saltzen ari gatzazkiola geure arima.

Zerbait egin beharra dago. Problema horretaz jabetuz, Euskaltzaindia, Diputazioak, Udalak, kultura-erakunde zenbait... denok lanean jarri beharra ditugu.

Euskal toki-izenek Euskal Herriaren historia gordetzen digute; toki bakoitzaren ager eta esan-nahi argi eta jakintsua azaltzen digute; aintzin gizaldiaren pentsa-molde, go-goeta, sentitze, sinismen eta hizkuntza zati gordetzaille dirateke; baita ere lehen urrutit batetan lurralde eta leku horiek nola genituen ezagugarri: Zumarraga ize-

nak zumar zuhaitzak genituen lurra gogorazten digu nahiz eta gaur zumar ondorik han bertan ez badugu ere; Sorginetxe, Kutxa, Jentietxe, Hilarrri, Mairu, Mairulegorreta... antzinako euskaldun mitologi sinismen mundua dakarkigute.

Hara: orain dela hiru-lau urte Goi Errioxako Ezcaray inguruko mendietan zehar ibilaldi bat emanaz nenbilkizuen. Han bertako artzai birekin topo egin nuen eta hizketaldi luze bat izan genuen elkarrekin. Ezkaray, Zorrakín, Valgañón, Altuzarra, Urdana, Altubra, Azarulla, Ayabarrena eta hauzo zahar eta polit horiek Burgosko probintziarekin ia muga egiten dute. Hala ere badu alderdi guzti horrek horrelako euskal oihartzun gozorik. Inguru horien izenak galdetzen bait nizkien, banan banan guztien erantzuna eman zidaten: "erreka zulo horri horrela deritza, beste mendi gain honi honela; harantzagoko malda hari hala...": Fuente Peteturria (Beko iturria?), Fuente de Turrarana (iturri arana), Arrubitarre, Gorostia, Monte Uzarzia, Mengaña eta abar. Nire iritzia kanituen sarri izen horiei buruz. Esate baterako, halako batetan esan zuten: Detrás de esa cima hay una loma llamada SAGASTIA". Orduan erantzun nien: Es seguro que en algún tiempo hubiese manzanos. Hau esatean, benetan harriturik gain-esan zuten: "Vaya, cómo lo sabe usted; si todavía los hay, quedan aún algunos". Nire erantzuna: Es que todos estos nombres me están hablando en mi propia lengua; en esa lengua que ustedes han debido perder en algún tiempo.

Ezcaray, Zorrakín eta Valgañón gainekaldetan diren mendi eta lurren izen azterketa on bat interesgarria litzake. Etimologia aldetik agertu nahi dut, mapa lana aski egina baita. Zenbait hauzo zahar hutsik gelditua da; bertako jendea Logroño aldera eta Espaniako beste zenbait tokitara bizi izaten joana dugu. Baina horko euskal izenak hor daude gordeak, geure hizkuntzan esankor. Haitz tontor batzuek **ESPORBIGOTE** izena dute. Erderaz ez du izen horrek ezer esan nahi; ezta ere euskeraz dagoen dagoenean. Beraz, aldatua baldin bada ere denboraren joanaz, oraindik azter genezake orduko euskaldun haien zentzu garbia argi dezagun:

ESPORBIGOTE = aspurbigote = aspurubigotei = aizpurubigotei = aitz + buru + bi (-be) + goiti = **AITZBURUBIGOITI**? Utz dezagun etimologia jakintsuen eskutan.

Dena dela, **ZELETURRIA** (zelaiturria), **CHORZALAYA** (Txori zalaia), **IBAYA**, **LACUTURRIA** (larreko iturria?), **ARRETURRIA** (harri-iturria edo larre iturria), **TURZA** (Iturtza), **BICOANA** (beko gaina; gainekaldean **MENGANA** = mendi gaina baitu) **ESPOROSTIA** (Espinbigoite-ren ostekaldean da), **ESPOZORROZA**-eta, inguru horretan den beste zenbait hitzek ez diote bertako jendeari ezer esaten, ezta Burgos probintzia barruan diren **BAZAZARRA**, **ZARZABALA**, **ERIZOLA**, **BARRENA**, **ARANDIO** eta horietako izenek ere. Zer gertatzen da? Euskara hil den tokitan ez dakite bertakoek zer esan-gura jarri zuten aurreko haien aiton-amonek. Euskararen galerak historia eta jakinduria honen galera dakarkigu berarekin batean.

Zer gertatzen zaigu gaur bertan ere euskal izenekin? Ikaragarritzko arinkeria dagoela geure artean, ez-

jakinduria, erdakeria eta kultura falta izugarria. Begira nola deitu izan dion zenbait bilbotarrek **GAINZORROTZ** mendiarri adibidez: "Pico Plata". **MUGARRA**-ri "El Angulo" deritza; **ATXAK** (aitzak) izendun tontorreri ordea "las Achas; vamos a las Achas" (Durango aldeko mendiez ari naiz). Hauetariko izen trukatzeko, puskatze, birrintze, "profanatze", erahiltze eta erderatze adibideak erruz eman genitzake.

Zerbait egin beharra dago. Euskaltzaindia buru dela, bada kanpaina ederrik egiteko: Udaltzuek, korrespontsalek, idazleek, kulturalde ta bazkunek... badute euskal toki-izenak zaintzeko, indartzeko eta hauzo eta kale berriei dagoen euskal izen jatorrak emateko zergatika. Ez ote digute Diputazioek ere ezer edo zerbait egingo?

Durango aldeko **GEREDIAGA** erakundea eredutatz jarriko nizeke. Zerbait probetxugarri egiten hasia da honetan. Berri-tik ia Abadianorainoko lurralde guzti hari **EITUA** izen zaharra gorde arazi dio. Izan ere **EITUA** baldin bada jatorriz datorkion izena, zergatik erderazko berririk asma? Honetan ere "Poligono" hitza sartu bide dute, baina, tira: "Poligono Industrial de EITUA" omen da gaurregun. Halare, badirudi aski datekeela **EITUA** huts-hutsik eta lantegi bakoitzari dagokion atelumeroa jartzea.

GEREDIAGA honen eraginez Zaldibarren bertan izen zaharrak gorde dituzte. Adibidez, lehengo baserri edo galduriko etxe zahar toki-izen jatorrak gorde dituzte, han bertan gaurko etxe eta kale berriak eraikitzeke. Honela bide ditugu: **AZKORRA**, **ZUBIAURRE**, **GATIKENA**, "Travesía de Gatikena" (?) (Utikan "travesía" hori), **OLA-ZAHAR**, **ALDATZA**, **ELIZONDO** eta abar. Toki bakoitzak izenak zuenaren ezaguera ematen digu: Esate baterako, gaurregun olarik ez bada ere, **OLA ZAHAR** bat bazela adiarazten zaigu. Gaur bertan zubirik ez balitz ere **ZUBIAURRE** horrek esaten liguke nozbait ukan genuen zubi baten aurrekaldea dugula.

Industria-gizonek ere arreta handia behar lukete jarri honetan. Industria aldaketa bat gertatzen den bakoitzean eta horretarako lurralde batetan finkatu, orduan lur "berri" horren izen zaharrez jabeturik bere jatorrasuna errespetatu behar litzake. Baina izen jatorri ez balego ere, toki-inguru horrek bere itxuraz eta egokieraz agertzen ligukenari erantzunik euskal izen egokia jarri behar genioke.

Txalogarri da zenbait Udaltzarrek erabakia; kale izenak bi hizkuntzatan jartzen hasiak dira plaka bakar berean: calle de (gainekaldean) **BARRENGOA** (erdian) eta "kalea" (azpikaldean). Beraz, erderaz honela irakur daiteke: Calle de Barrengoa, eta euskaraz honela, Barrengoa kalea.

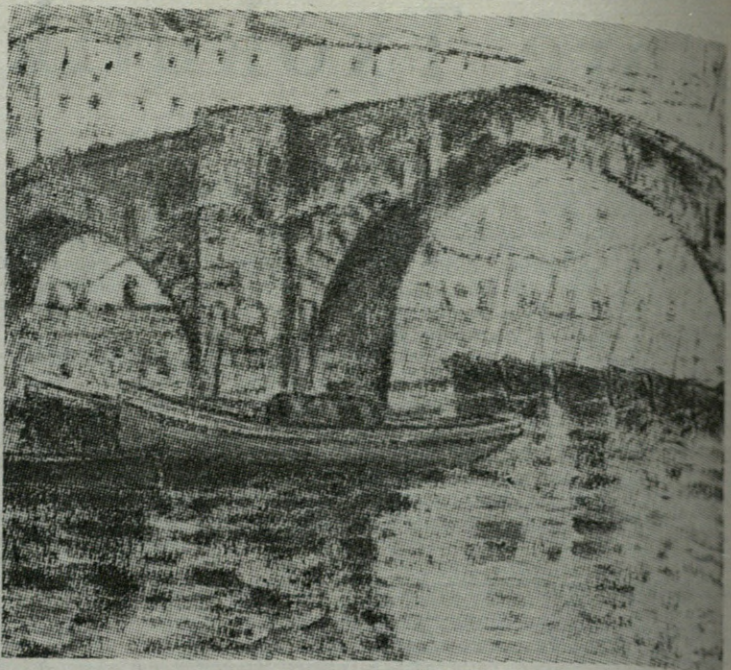
Txalogarria da ere Arrasateko Aintamentuak bere uri izenarekin egin duena. Urte askotan Mondragon deitua izan baldin bada ere, gaur bertan **ARRASATE** idazkun edo letreroa irakur dezakegu herri sarreran. Tokitan dago, ez dakit J.M. Donosty edo horren aspaldiko kezka arina: "Mondragon" izena aldatu beharra legokeela agertzen zuen aspaldiko artikulua batetan, jatorriz Mont-dragon edo esan nahi zuela-ta, beraz **MONT-DRAGON** behar litzakeela. Gezurra dirudi. Geron etxean arrotzak garateke. Ez ote dugu "arrasate" izena zaharrago eta esankorrago?

Eskerrak zuri, Andatza. Ez gaitetzeke horrelako barrabaskerrien aurrean lasai geldi. Min ematen diguten bakoitzean "AI"! handi bat ozenki esan beharrean gara.

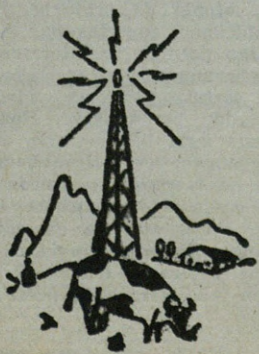
Euskaltzaindiaren babesean dirateken urietako euskal batzordeek hurbilki lan egin behar lukete Aintamentu bakoitzeko kultur batzordearekin edo-ta alkatetzarekin zuzenki, guztiona den euskal izate eta kultura gorde eta indar dezagun.

Euskal toki-izenak lehengo jende eta mundu izanaren historia dakarkigute, lehengo oihartzuna, antzinako mezua. Toki-izenetan bada halako jakinduria eta filosofia jarria. Toki bati ez zitzaion, seguraski, arinki izenik jartzen, ongi pentsatua eta esangura handiz begiratua baizik. Gorde ditagun.

Imanol Lasplur

Baserriaren alde
EUSKAL ETA ERDAL

Caja de Ahorros
Municipal de San Sebastián

Banen baneko azikay
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak

Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea

Baserri, lur-tresnak ta abar

Torelavega'ko Perira Joan
etorriak

LIBURUAK

JULIO CARO BAROJAREN liburu berri bat

JULIO CARO BAROJA

LOS VASCOS Y LA HISTORIA A TRAVES DE GARIBAY

Oso ezaguna dugu Julio Caro Baroja euskaldunen artean eta aintzakotzat hartuak bere histori lan, azterketa eta miaketak. Oraingo honetan beste liburu batekin dator-kigu TXERTOIA argitaldarien es-gutik eta Garibay oinarritzat har-turik egindako lan mardula eskain-tzen digu. LOS VASCOS Y LA HIS-TORIA A TRAVES DE GARIBAY li-buruaren izena.

Caro Baroja berak, liburuaren sa-rrean, agertzen digu: Igazko uz-tailan lehun urte bete ziren Ga-ribay bere historia liburu famatua argitaratu zuela. Famatua bere ga-ralan baina ezezaguna gaurregun, Garibayren historia lan guztia za-lantzepean jarri izan dutelako.

Ezaguna dugu Garibay euskal idaz-leen artean. Ezaguna Julio Urkixo-ren esakera bilduma. Ezagunak Se-rapio Muxikaren eta Fausto Aro-zenaren lanak, baina beharrezkoa genuen Caro Barojak oraintsu argi-taratu duen lan hau.

Liburuaren hasieran Arrasateko berriak jasotzen dizkigu egileak. Landarea lur eta guzti jaso nahi du nonbait. Garibayk berak bere sorterriaz ematen dizkigun berriak gogoan harturik xehetasunik asko gehitzen du lehen atalean.

Sarritan norbaiten biografia ira-kurtzerakoan giroa ez dugu behar bezala ezagutzen, eta interesgarriak litzazkigukean zenbait iritzi ez zaiz-kigu aditzera ematen. Horregatik Caro ez du hutsegite berean jautsi nahi izan. Arrasateren sorrera, Gaz-telako erregeren eskuartzea, herri berrien sorrera eta abar, interes-garriak zaizkigu giro hura ezagu-tzeko.

Geroxeago Garibayren beraren sorrera eta bizitzaren berri ematen digu. Xeheki eta dato ugariz eman ere. Arrasatekoaren lehen lan bi-kaia, ibilaldiak, Gipuzkoako Batzar Nagusiari, argitaratzearen, eginda-ko eskabide eta ezezkoa. Azkenik bere «Compendio» a Flandesen argi-taratuko du Plantin jaunaren argi-taldarian. Zorpean argitaratutako la-na, Garibay bilutsik uzteraino, ala-jaina. Garibay ordaindu ezinik aur-kitu zenean embargoak ez bait zi-ren falta...

Garibay gero eta gehiago ikus-ten dugu kanpoan, herritik at. Bere etengabeko ibilaldiak, Gortetan emandako pausoak, Bigarren Felipe erregeretik harremanak, kronista izateraino egindako burrukak, hil ondoren bere alargunaren pobre-zia... Ezaguna ezezik adiskide min du Julio Caro Barojak Garibay. Ez du korapilatu gabeko hari muturrik utzi nahi. Garibay eta bere giro-aren berri ongi baino hobeto ema-ten digu, beraz, idazleak.

Halaz ere Garibayren lana ez da aintzakotzat hartua izan. Gipuzkoar idazlea historiagile bezala epaltze-koan «carecia de sentido crítico»

leporatu izan diote. Hau dala eta baztertua izan da Garibay eta bere lana. Honen arrazoibideak? Kutsatu-ko iturrian edan izan zuen non-bait. Uste onez, oinarri sendorik gabeko etxean jaso zuen. Baina ho-netan ere zorrotza da Julio Caro-ren begirada, zuzena alderdi onak aipatzeko eta txarrak salatze-ko ga-raia heltzen zaionean. Ez du zeru-raino jasoko, baina ezta nolanahi lurperatuko ere.

Esan dugunez Arrasatez kanpo bizi da Garibay gehienbat, Gaztela-ko Gorte giroan, alegia. Caro berak ematen dizkigun argitasunak gogoan harturik euskaldun ugari ze-goen izkiriatzale eta idazkaritzan enplegatutik. Hauek ez zioten be-ren euskaltasunari uko egin, ezta gutxiagorik ere.

Garibay bera euskaltzale sutsu bezala agertzen zaigu. Euskera, be-ste inguruetako hizkuntzekin konpa-ratuz, erabat ezberdina dela ikus-ten du, latinaren aztarrenik batere gabe. Horregatik jatorriak, nondik norakoak ezagutzearen lanari eten-gabe ekiten zion hark, euskeraren jatorriaz ere gehiegikeriaren bat ialgiko du. Euskaltzale dugu Garibay eta bere herriaren interesak gogoan dituen.

Ofizialki «kronista» izendatua iza-teak bazituen bere mugak. Sarritan lanak egiterakoan egiaren arrazol-bideari baino ordaintzailearen ona-ri, gogoari gehiago begiratzen zi-oten. Horietako dugu, adibidez, Llorente kalonjea bai Inkizizioaz idazterakoan, baita Euskalerriko be-riak ematerakoan ere.

«Garibay tenia vocación de se-cretario, alma de archivero» esan-go digu Caro 165 garren orrial-dean. Artean ez zegoen talde la-nik, artean ez zegoen espezializa-ziorik. Espainiako historia, Elizare-na, eta bere sorteri Gipuzkoa eta Euskalerrirarena egin nahi izan zuen. Dato ugari jaso zuen eta sistema-tizatzen ahalegindu zitzaigun.

Hamabigarren atalean euskaltzale eta zale bezala aztertzen du Caro. Jasotzen dituen zenbait poesia eta esaera ere argitaratzen dizkigu.

Azkenik Julio Caro Barojak hau-xe esango digu Garibay ez: «Garal-bayren lanik interesgarrienak bere «Memoriak» dituzue, eta bere bizi-tzaren eta giroaren alorpen bezala dute baliorik. Izan ere Garibay ez da goi mallako idazle izan, ezta gertaerak txarkeriaz eta komenen-tzi batzuen arauetan adierazten di-tuen horietakoa ere. Garibay batez ere gizona dugu, gizon apala, gi-zonen alderdi onak gogoan hartzen dituenak...».

Liburu erdaraz idatzia dago eta bapatean irakurtzen den horietakoa duzu.

Mikel Ugaldé

Alfabetatzearen nondik norakoa

Nere arloa, euskalgintza-ren barrutian, alfabetagintza da. Hau dela eta, pentsatu dut, beste zenbait gauzaren artean, komenigarri izanen litzakeela Zerukoa Argiaren bitartez lan mota hontan ari garenek zenbait esperientzi-aren berri argitara ematea.

Badakit ekintza honek be-re zeregina, Euskal Herri osoan ez bada ere, gehien batetan betetzen duela, hala-ta guztiz ere ez dakidana zera da: ze metoduz eta pro-gramazioz osatua dagoen.

Hori dela eta, besteengan-dik zerbait jakin nahirik, neronek izan ditudan espe-rientzien gora beherak, no-labait bada ere, eskeintzera ausartu naiz.

Lehen lehenik, hau, duela urte baten gora behera iza-nen da, alfabetagintzan ha-si nintzenean alegia; taxuz ezin antolaturik ibiltzen nin-tzen irakats aldi bakoitzeko ordu biak. Hots, maizegi «aditzen» eskemekin pasa-tzen genduen ekinaldi osoa, eta noski, ikasleak holako saiaketa etengabea gai bati buruz zeharo asperturik amaitzen zuten klasea. Beste horrenbeste gertatu ohi zi-tzaigun joskera, deklinazio edo ortografiari buruz.

Bestalde, berriz, ikusirik textu bati heldu ondoren, han atera zitezkeen aditz, hitz eta atzizkiak maiz asko ikasleentzat ezezagunak zire-la, eta azaldu ala elementu hoi-en azterketek, textuan genbiltzigen hariaren muina ahar arazten zigula, hiruga-rren planifikazioaren bila jo behar izan genduen.

Hona hemen laburkiro era-berritze honen agerpen bat: ahalik eta gai aproposena textutzat harturik erabaki dugu, galderaerantzunen bi-tartez, galaren nondik nor-koa adieraziaz euskeraren sustraiak ahalik eta ongien agertzea. Bigarren, textu horretan agertu diren adiz-kien jatorria eskemaz baliatuz frogatzea, hau ere beste hirurak bezalaxe ordu erdi batekoa izanen litzake. Hiru-garrenez, textu berortan ager daitezkeen hitz ezezagunak bilduz zerrenda bat osatu, gero hauekin esaldi batzuk eraiki ahal izateko, honela, hitz hauk erabiltzen jakina-raziaz ez lirake ahaztuko.

Laugarrenez eta azkenik, atzizkiei dagokienez bestetan bezalatsu gehienbat ezezagun zaizkien deklinabidea jorra-tu, bereziki sail honekikoan mugagabeen deklinabidea da, ikasle askorentzat buruhaus-terik handiena.

Eskeima tipikoki adieraziaz honelatsuko zerbait da, bi orduren barruan egin deza-kedan saloaren moldaketa.

Joseba

Deustoko Unibertsitatean

La cultura vista por dos poetas.—Hil honen 13an Deustoko Unib-ersitatean kulturari buruzko solasaldi bat izan zuten bi poetak jendeare-kin. Bi poeta horiek Manuel María, galiziarra, eta Gabriel Aresti izan ziren. Jende ugari elkartu ginen, batez ere elkarrizketa horri jarri zi-tzaion izenburuagatik: *La cultura vista por dos poetas*. Baina han es-keini zitzaigunak ez zuen gure itxaropenik bete. Dena dela, interesga-rria izan zen han agertutako zenbait iritzi.

Lehenbizi, gailegoak bere herriko kultur egoerari buruzko zenbait berri eman zigun, batez ere liburugintzari dagokionez. Bere poesiak zentzunik izatez gero, herria kontzientziatzeko izan behar du. Honek esan nahi duena zera da: poesia herriko eta soziala egin nahi dituela. Hala ere ez zen ia planteatu ere egin zer den poesia baten sozialtasuna eta herritasuna, ez bait dira gauza berdina, nahiz eta zenbaitek ondo berezten ez jakin. Galdera asko ixilpean gelditu zen: zer da poesia? zer da kultura? zer da kultura nazionala? zer ikusi du kulturak hizkun-tzaz...? eta beste mila gehiago. Planteatu ere ez ziren egin. Zergatik? Behar bada, entzulen artean, erantzun aproposik hartzerik ez zela izango sumatzen zelako.

Gauzak honela, azken aldera giroa apur bat animatu zen. Asko atera egin ziren amaitu baino lehen. Motelegi zihoala iritziko zioten nonbait. Baina azken minutuak nahiko bizitu ziren.

Aresti jaunak eskatu zigun ahaileginak egiteko gailegoak ez desgal-legotzeko. Konforme, baina guk bizi dugun arazo garrantzitsuena ez da hori. Gaur euskal herrian bizi dugun arazoa ez da berak planteatu nahi izan zuena, geure identitatearena baizik. Eta problema hau munduko minoria guztiek bizi dute. Gure herrikoa gailegoena baino egoera la-rriagoa da. Gailegoa eta portugesa hizkuntza bera dira, eta, jakina denez, portugesa hizkuntza ofiziala da. Beraz, nik ez dut gailegoen aurka ezer, ezta gutxiagorik ere, baina HEMEN jokatzan ari den egiazko arazoa euskaldunon nortasunarena da. Horregatik, gure poetaren iteera adarra jotzea besterik ez da. Behar bada arrazoin honengatik botako zioten aurpegira bere euskaltasun eza. Gainera, gure poetak esan zuen bezala, Kastillan eta hemen zapalkuntza berdina dela esatea...

Esana nolabait konpontzeko, gure poetak «explotazioa» eta «opre-sioa» hitzak aipatu zituen ondo bereizi beharrezko bi gauza bezala, bai-na ez genduen jakin nondik etorri zitzaion era horretako mugaketa bat egiteko «argia». Jendeak gogor eraso zion, eta arrazoiz gainera.

Gal honetaz luzaro jarrai genezake, baina oraingo nahiko dugu. Behar bada, beste egunen batean itzuliko gara gaurko hariara. Izan ere, interesgarriak iruditzen zaizkigu batzarre haretan erantzun egokirik gabe gelditu ziren galak. Baina hori luzeegi joango litzazuke, dena batera eman nahi izango bagendu.

Zelala jaunaren ikastaroaren ondoren.—Aurrez jakin arazi zen bezala, Bizkaiko foru-zuzenbideari buruzko ikastaro bat eman da Deustun. Ez dut joaterik izan, baina, jakin dudanez, entzuleak ez dira oso gustora gelditu. Era horretan ematerik ez omen dago kurso bat: kasuistika eta legeria gehiegi erabili omen da. Eta badirudi horrelako ikastaro batek zentzunen bat izatez gero, ardura gehien eman behar zaiona ez dela Zuzenbide horren positibotasuna, baizik bere azpian datzan giza-es-truktura eta giza-ikuspegi berezi bat, azpian ezer baldin badago behintzat. Honek du benetako interesa.

Eta amaitzeko, honi buruz, aipa dezakegu Deustoko Unibertsitateko beste irakasle batek atera dituen orri batzuk: «Apuntes para un en-sayo de Antropología vasco a partir de las instrucciones jurídicas». Alde honetatik gehiago atera daiteke kasuistika batetik baino. Baina apunte horiek interesgarriak badira ere, probisionaltasuna bat nabari zale, egileak erabili dituen iturriak oso urriak bait dira. Beraz, hain bibliografia murriztarekin, ezin lan sakona egin. Baina apunteak direnez gero eta «ensayo» baterako gainera, ontzat eman dezakegu lan hori, gehiagoren eta hobeen hasiera izango delakoan.

«Deustuar»

Ipar euskal herriaren his-toriari buruzko ikastaroa

Deustoko Unibertsitateko Euskal Kultur Mintegiak, Filosofia eta Letretako Fakultatearen laguntzaz, Historia ikastari bat an-toiatu du *Historia de la Baja Navarra o Sexta Merindad* izenbu-ruarekin.

Ikastaro hau Eugène GOYHENECHÉ irakasleak emango du.

Egunak: Urtarrilaren 8-tik 12-ra.

Ordua: Arratseko 7.30.

Lekua: Unibertsitateko hitzaldi-aretoa.

Perfumeria

Urbietta

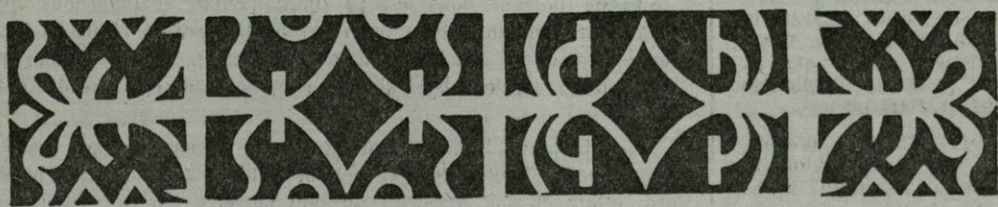
PERFUMERIA URBIETA'KO OLASKOAGA'TAR FRANTZISKOK
ETA SARASOLA'TAR EDURNEK

EGUBERRI ZORIONTSU ETA URTEBERRI ON. OPA DIZUE
EGUN AUETAN

Urbietta, 14

Urrutizkiña: 41 93 78

DONOSTIA

CAJA LABORAL POPULAR

(LANKIDEEN AUZO-AURREZKI ONTZIA)

— DIRU - PRESTAKETA ELKARTEA —

Aurrezki kutxa onen laguntzak: — gizarte-saillean
— diruketa-saillean
— lantegi-zuzendaritza saillean

ZUK AURRERATUTAKO DIRUAREN BIDEZ, LANGILLE ASKORI, BERE LAN-SARI
PREMITIK IRTETZEKO BIDEA SORTUKO DIEGU

Laguntza ezin obeak, etekin eta irabazirik aundienak eta illeroko sari ederrak
eskeintzen ditugu

Gure landolak erri auetan idikiak dauzkagu:

Mondragoi
Aretxabaleta
Elorrio
Barakaldo
Ondarroa
Andoain
Plazentzi -Soraluze-
Oñati
Ormaiztegui
Beasain
Gernika

Zumarraga
Elgoibar
Markiña
Bergara
Altsasua
Eibar
Tolosa
Pasai San Pedro
Errederi
Billabona
Gazteiz

Bilbo
Legazpia
Irun
Durango
Amorebieta
Azpeitia
Eman
Zarautz
Sestao
Ordizia
Antiguo -Donostia-

Ermua
Eskoriaza
Izarra
Ondarrabia
Galtzaraborda
Lekeitio
Llodio
Recaldeberri
Agurain
San Andres
Azkoitia

Munguia
Yurre
Bermeo
Lasarte
Enenderian
Santurce
Zumaya
Donostia
Iruña
Deba
Anzuola

BANCO DE SAN SEBASTIAN

Federado con el BANCO HISPANO AMERICANO

zorionak
eta
urte berri on

MAI-ONA

SAGARDOA

CAJA DE AHORROS MUNICIPAL DE PAMPLONA

SARASATE, 5

TELEFONO 224440

Onen ajentziak erri auetan dituzu:

Tudela, Billaba, Huarte-Iruñe, Etxarri-Aranaz, Txantrea, Errotxapea, Azagra, Eneritz, Martzilla, Isaba, Huarte-Arakil, Ensanche, Lerin, Otxagabia, Karkar, Olazagoiti, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fitero, Kadreita, Andosilla ta Noain-Beriain.

Agencias:

Tudela, Villava, Huarte-Pamplona, Echarri-Aranaz, Chantrea, Rochapea, Azagra, Enériz, Marcilla, Isaba, Huarte-Araquil, Ensanche, Lerin, Otxagabia, Karkar Olazaguiti, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fitero, Cadreita, Andosilla y Noain-Beriain.

isasondo

ALFABETATZEA:

Lehengo urtean haur guztiek in lau talde egin ziran; handiak, ttipiak eta erdikoekin bi talde.

Handien taldeak eginkizun beza- la alfabetatzea hartu genduen. Hor- tarako zer egin eta nola, denon ar- tean pentsatu eta erabaki zen pro- grama bat egitea (gai eta zabalak sartzen dira).

Aldi berean beste haur guztientza- ko zabaldua izatea pentsatu gen- duen. Hasiera Irailan eman genion, 80 haur gutxi gora behera etorriaz.

Arazo batzuekin topatu gara esku lanak egiteko; esate baterako texto alderditik materialen falta. Haur konpontzeko bide batzuk ikusten genituen: 1) Gure pagatik zeezer gorde 2) Guraso elkarteari lagun- tza eskatu, 3) Errifa bat egin.

Lehendabizi guraso elkartearen laguntza eskatzeko komisio bat au- keratu genduen. Bilerara joan gi- nan gure asmoak agertzera eta al- di berean laguntza eskatzea. Elkar- tekoek azaldu ziguten diruz gaizki zebiltzala eta erabakiko zutela eta erantzuna emango zigutela. Erant- zuna, hau izan zen: Soluzio bat izan zitekeela errifa bat egin eta de- non artean saldu, eta handik zati bat emango zigutela. Bildu ginan az- tertzeko eta ikusi genduen hori ez zala inongo laguntzarik eta bereha- la agertu genion; azkenean 500,— peza eman ziguten.

Hau ikusiaz, gure asmoa Egube- rritan eta errifatan biltzen duguna materialetarako jasotzea, da beste laguntzarik ez dugun bitartean.

HANDI-TALDEA

pasai donibane

URTE BERRI ZORIONTSUA!

Bai, bihotzez opa dizugu irakur- lei! Baina, zoriontsua DANONTZAT izatea nahi genduke. Izan ere, orain direla egun batzuk Erreterriako lan- tegitik botatako langileek, zer-no- lako Urte Berri itxarongo dituzte?; eta lana ezin bilaturik dabilzan gazteek, bere ikasketak edo karre- ra bukatu ondoren (bat baino ge- hiago ezagutzen bai dugu!); eta kinka larrian dabilzan lantegi hoi- tako langileek?; eta ikastolek di- tuzten eragozpen, traba eta ozto- poak?; eta bere gogoaren kontra Euskal-Herriatik kanpo bizi diren eus- kaldunek?; eta espetxeratuek? eta, eta... era hontako galderak erruz egin genitzake.

Badakit zuek baina bere baitan honela mintzatuko dela: «Inalurre- ta hau, ondo goibel eta trixte ze- bilek alafede!». Eta ez zaizu arrazoi falta adiskide; baina, zoritxa- rrez, galdera hauek NIK ez ditut asmatu, eguneroko bizitzatik har- tutakoak dituzu. Festa hauek kris- tau anaitasunean igaro nahi badi- tugu, nere ondoan dagoen anai- az gogoratu behar. 1973gn urtean zo- riontsu izan zaitez irakurle!!

IKASTOLAKO UMEAK

Gabon egunean, ikastolako ume poxpolinak herrian zehar ibili zi- ren. Gure arazo, buruhauste eta ezinegon larriak, ure haletan be- deren, arindu zizkiguten. «Umeak ume», esan ohi da. Bere inozentzia adierazteko agian eta bere abesti goxoaren bidez beren arpegietan azaltzen zen inozentzia sumatu gen- duen. Gogoz entzun genituen Egu- berri kantak umetxoan ahotan eta baita txalotu ere biziki!! Lan ede- rra benetan ikastolako irakasleena. Har bezate gure zorionik beroena eta jarrai dezatela lanean!!

ZORIONAK INTXIXU

Abenduaren 16an, INTXIXU oiar- tzuar antzerki talde gaztea, gure herrian izan zen «ARALAR» deri- tzan antzerkia edo teatroa azal- duaz. Herriko zinema ia-ia betea ikusi ahal izan genduen, nahiz-eta inguruetako herrietatik jende de- xente etorri izan.

Izan ere, horrelako antzerkiak me- rezi bai zuen ikustea, eta zu ira- kurle —edozein arrazoi bide zela- —eta—, ez bazinen agertu, gure Eus- kal Herriko obra onenetako bat galdu zuzula behar dizugu esan zalantzarik gabe.

INTXIXU taldeko gazteek, egoki jokatu uten: ondo ibiltzen dira es- zenezarioan eta hau, saio ugari on- doren lortzen dena da.

Gure iritziz, norbait goratzeko- tan, fraile eta andregaiaren papera egin zituztenak aipatuko genituzke, gainontzekoei ezertxo ere kendu gabe.

«Itxas-Mendi» elkartekoei, antola- tzaila bezela, gure zorionik beroena opa diegu eta batez ere, Rafa Ote- ro lehendakariari.

JAIOZTA

Gure Ikastolako andereño den Itziar Kortak, neskatila xarmanta bat izan du. Aitziber izenez ba- taiatu dute. Zorionak!

GURE DOLUMINA

Bidaltzen diogu lerro hauen bi- dez, herriko apaiz laguntzaile den On Felix Galdonari. Orain direla egun batzuk bere ama hil egin bai zitzaion. Har beza bada gure sa- minik beroena.

Inalurretak

ondarroa

Eskualde honetan nahi duten guz- tiek «ANEXA» balleta ikusteko au- kera izango dute. Kresalak eratu- ta, datorren hilaren lehenean —Ur- te Berri egunez— arratsaldeko sei t'erdietan, Markinako herriko fron- toian jardungo dute «ANEXA»koek.

Horregaz batera, «Kresala» el- karteak, Markinako dantzatuko dan musika aztertuko asmoz, hitzaldi bat eratu du Abendu honen 29ra- ko, hain zuzen, «Ezpatadantza» mu- sikaren egilea den J.A. Larrauri hizlari delarik. Ondarruko Kofradi Berrian izango da, arratsaldeko 8etan.

Z.

mutriku

URTEBERRI

Iritxi zaigu 1973 garren urtea. Agur Urtezaar, eta ongi etorri Ur- teberri! Urte zaarrak zer eman di- gun ondotoxo dakigu. Geroak zer da- karkikegun, bakeneki! Bakoitzak bere kolkorako azter beza igaro den urtetik jaso dugun onura eta zori- gaitza. Alde batetik gauza onik izan badugu ere, bestalde berriz ikaraga- rrizko gertakizun tamalgarriak izan- nik ditugu. Mundu guzia pake ega- rriz bizi, da, eta pakerik ezin lor.

Munduko lurraldeetan, Vietnam- en, eta or bezala beste leku asko- tan gertatuak, negargarriak dira. Ainbeste guda maltzur! Zenbat gese, negar, zigor espetxeratze! Erriak birrindu, ezerezu! Zenbat sendi de- segin, erbereratu! Zenbat alargun eta zenbat umezurtz! Pakea!! Pa- kea!! Borondate oneko gizonak pa- ke-zale dira, pakea nai dute, bai- ña pake ori, nola iritxi?

Laterrietako agintariek aundiago izan nai dute, erri aundiak txi- kia zapaldu nai, errietako jaun- txoek erriaren nortasun eta oitura onak baztertu nai, ortara ez dugu pakerik.

Pakea, maitasunez lortu bear du- gu; ez indarrez, ez gezurrez eta ez okerkeriaz. Benetako pake-zale ge- ran gizon guztiok, egiazko pakearen muña arkitu bear dugu, egiaz, si- ñismenez eta maitasunez jokatu.

Urteberriak, munduko illunak ebaki bitza. Betor askatasun eguz- kia argi egiñaz, pakearen egarritz bizi den mundu onek, pakea, mai- tasuna eta batasuna izan ditzan.

PAKE ETA ON

Urte Berri On, ZERUKO ARGIA- ko zuzendari, laguntzaile, idazle eta irakurle guztiak.

Agur eta Gabon milla zorion, Agur eta Gabon Urte Berri on.

ANDONEGUI

zeanuri

ZEANURIKO GAZTEAK ALGORTAN, MEZATAN?

Felipe Gokuriaren arimaren alde meza bat izan zan Abenduaren 17an Algortako Trinitarioen elizan. Zea- nuriko gazte asko joan ginan ara, bera be gaztea baizen eta Trinitario ikasle izana eta gainera Zeanuriko semea. Baina ez ginen pozik urten

meza artatik, ez bai genuen meza guztian euskerazko berba bat be en- tzun: ez otoitzetan ez abestietan. Benetan lotsagarria! Non bizi direla uste dabe Algortako Trinitarioek? Salamancan ala Euskalerrian? Eus- kalerrian ezetz esan ditek.

Batzuek esango dabe badagozela Algortako Trinitarioetan euskerazko mezak baiña meza eman zala bere alde, gazteen meza zalako. Baiña gi- zon bat zer da leenago, euskaldun ala gazte? An izan ginen zeanurita- rrentzat, beinik bein, leenago da eus- kaldun izatea. Eta gainera, an abes- tu ziren abesti guztien artean, ezin dabe Algortako gazteek, bat be eus- keraz ikasi? Ala asko eskatzea da? Dana dala, benetan lotsagarria ola- ko gauzik gertatzea Euskalerriko eli- zetan.

ERREGE EGUNEKO JAIA

Prestaturik dago eta auxa izango da:

Txistulari saloa, dantzariak, antzer- ki labor bat eta gazteen eta umeen abesti txapelketa. Jai onetan artu- ko duten guztiak zeanuritarrak izan- go dira. Tokia: abade-etxe lokalak.

Ordua: Bostak eta erdietan. Jai au, umeek eta euren gurasoak egun alai bat igaro dezaten antolatzen da.

ERIOZTA

Abenduaren 9an il zan Enkarna Uriarte (G. B.) 85 urte zituala. Bere sendikoei laguntzen diegu euren atsekabea geure otoitzakaz.

SABIN

eibar

Gabon gaua. Alala eta atsegina, oroimenez betea. Joan zan altona- ren oroimena eta illa dan amaren gozotasuna, gure artean danok aur- kitzen degu. Ta ez au bakarrik, urrun dan semearen besarkada eta aur izan giñala egun batean ere buru- tzen zaigu.

Kalean, Olentzero abesten doazen gazteen irriparrak ta otsak berriz alaitasuna dakarkigu. Leiora irtenaz txanpon batzuk ditugu eta jEskerri- kaskoi esanaz, ba dijoazela beste batzuri beren Berri Ona zabaltzera ikusten degu. Kalea berriz illun.

Leengo urtean, etxera berriz sar- tzean, jangelako txoko batean Aur txiki bat ikusi nuan. Aur onek, bai zuala maitasuna begietan! ta leengo galdera au etorri zaidan. Zer da gabon gaua? Azterketa labor bat asi nintzan eta ordurarte, 14 urte egin arte, gabonak nerretzat senideok ba- tzea eta turrol gozoa jatea zan. Bai, banekien gera gelditzen zala eta erri batzuetako mugak zabaltzen zi- rala, baina ez, ez ziran ori bakarrik gabonak, ta bat-batean amonaren be- glez gogoratu nintzan eta egin nion galdera batekin ere. Zergaitxik ei-

txen dozu negar amama?. Ba... pozik nagolako ta... nagusia zaranean ai- txuko dozun gaua bategatxik.

Ez, gabonak zerbait geiago izan bear zuen. Azkenez erantzun au aur- kitu nuan. Txoko artan neri begira zeuden begi aien Jabearren etorrera- ren gaua ospatzen genduan ta... Aur ura Jainko gizon egiña zan Maitasu- nezko lege berri bat ekarri Aurr. Pakeak bete zuan nere barru guzia eta aurreko gabonetan nerekin egon ziran guztiak banekian gaua zoraga- rri au ezin adieraziak malkoz bete zituan nere begiak.

—Zergaitxik etxen dozu negar!, esan zuan mutil txiki abots batek nere alboan.

Aurten det zori eder au: Argiako irakurle guziet nere erantzun au es- keintzen eta oraindik aurkitu ez dua- nari, mesedez topatu dezala eska- tzen dut.

Biotzez: GABON ETA URTE BERRI ON.

Kruzetatar Odile.

irakurleak

mintzo

ORIXE-LARRESORO

Beharrekoak ditugu biak. Orixekin inoliz mintzatu nin- tzan, Orix ezagutzen nuen, Orix e mintzo dut. Larresoro- kin ez naiz sekula mintzatu izan, baina haren lana, La- rresoro bera, maito dut.

Beharrezkoak, benetan Bar- ne-muñetan, Altorkizunak, Salmutegia, Jainoaren Billa, Meza-Bezperak, gure sines- mena suspertzeko. Baina be- harrezkoak, baita ere, Sus- tral Billa, Huntaz eta Har- taz, Elsa Schelen, Hizkuntza eta Pentsakera, gure euskal- tasuna indarberritzeko, egun- go giroari dagokion euskal- tasuna osatzeko.

Erotzat hartzen dute lehen jaunartze garaiko trajearekin dabilan gizon heldua, ume- tzat txikitik ikasitako dotri- ña soilarekin egungo haui- ari erantzun nahi dion kris- taua. Hizkuntza ere landu egin behar da. Ikusi, ikasi, entzun, aztertu, landu, ma- mitu, eta batez ere hiltzein.

Bukatzeke, anekdota triste bat. Gure lantegian «buzo- dunok» euskeraz hiltzein dugun bitartean, «teknikoek» erdera dute bere guztizkoa. Erdera tekniko arazotan, eta erdera edonor agurtzerakoan. Zergatik ote? Horlentzat, agian, ez da Orix e ta La- rresororen beharrik izango.

INAKI (Hernani)

Editorial TXERTO

EL CURA DE MONLEON

3 garren Argitara aldia — PIO BAROJA
EUSKALERRIAREN NOVELA EZAGUNA
Salneurria 160 pezeta

AZKEN LIBURUA

LOS VASCOS Y LA HISTORIA
A TRAVES DE GARIBAY

JULIO CARO BAROJA

EUSKALERRIA ETA XVI MENDEA

TXERTO Argitaldaria. Pl. de las Armerias, 4
DONOSTIA

Zerain

Tolosa

Pasai Donibane

zure etxea USURBILEN

sarrera

50.000

pezetan

ordainketarako
erreztasun osoz

- ATXEGA-ALDE
- Gipuzkoan urigintza egokienean
- Lareun etxe bizitza berriak
- Orain duzu etxe bizitza egokiena aukeratzeko garaia.
- Bai astelen eta ostiraletan arratsaldeko 4-6,30 an, Etxebeste Kalean, 5-2.º
- Ikus maketak aureski kutxa probintzialaren etxean Donostiako ofizinetan ere edozein egunetan bear duzun argitasun edo informaziorik jaso zenezake.

CONSTRUCTORA SOCIAL GUIPUZCOANA
AUZO-EGINTZA

Prim Kalean, 14-2 garrenean
Urrutizkiña 426906-429942
DONOSTIA

C. A. P. n.º 106.527.3

bazkari onaren zanpagarria
eta txarraren estalgarria

LA CASA DEL CAFE

Juan Iriondo

San Marzial, 19 - Urrut. 413801
Donostia

TRANSPORTES

azkar

IRAMAN - EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donosti'tik egunero:

Iruña, Bilbao, Gazteiz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Alcañete, Murcia, Cartagena, Granada, Almería, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca-ra.

Astean iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'ra.

Carretera Gral. a Hernani - B.º Ergobia - DONOSTIA

Telefonok: 450313 eta 459723

Aptdo. 1381

ETXEO- ANDRE: IRAUN ARAZI ZURE
ARROPEI ONOKO JABOI ONEKIN:

JABON LAGARTO

Zure garbiketa makinaz egiten ba'dezu

ATOMIZADO LAGARTO — jaboia erabilli beti

Eskuz ba'zabiltz, LAGARTO — jaboia bear dezu erosi

JABON LAGARTO, garbiketarako jaboi bakarra
Etxeo-andrearentzat neskamerik egokiena.

JABON LAGARTO

NORK KUKURRUKU!!!

OLLARRAK

OLLOTEGIAN?

...Ez. FAGOR'ek

sukaldian

YOGUR

GURELESA

GOGOZKOENA

eguberri zozketa

4 Letxe bizitza

diru epea: lotazilla'ren 31 arte

Donosti'ko
Erri-Etxe'ko Aurrerki Kutxa

Edozein Libretetan sartzen diran milla pezeta berri bakoitzeko zenbaki txartela izango dezu eta Libretan dauz- kazun 5 milla pezetakorik aiña zenbaki dagozkizu gaiñera.

ELIZAREN BERRI

ESPAINIAKO GOTZAIAK ETA ZAMORAKO GARTZELA

Joan den azaroaren 27tik abenduaren 2ra, Espainiako Gotzai Batzar Nagusia bildu zen Madriden.

Azken egunean, euskaldunontzat, berri jakingarria azaldu zen: zenbait gotzai (Bueno Monreal, Añoveros, Cirarda eta Argaya) Ministro de Justicia delakoari joan zitzaizkiola, eta Zamorako apaizen gartzela (konkordatobidezkoa alegia) desegiteko eskatu ziotela, arrazoi hau emanaz: bertan dauden apaizek nahia dutela gainerako presoek zorria jasan, ez-eta halako pribilegiozko egoera bizi.

Itxura denez, bestalde, batzorde berak preso politikoeentzat amnistia eskatu bide du.

LOCHT KALONJEA ETA BELJIKAKO GOTZAIK

Z. Aren azken zenbakian gai honetaz mintzo nintzen. Gerora, beste zehaztasunik agertu da. Locht kalonjea CEFA-ko aintzindari bezala "nolarebait" onartua izan da berriro gotzaien partetik. Nolarebait diot, zeren eta, gotzaiek ez dute uste baiespen ofizialik eman dizaioten delako familiari buruzko Mugimendu horri.

Locht-ek berak, telebista-emanaldi batetan, gotzaiek azkenean hartu duten jarreraz "arras konforme" dagola adierazi du.

PRINTZPIOAK ETA ERREALITATEA

Frantziako Gotzai-batzordea bildu berria da Parisen. Joan-etorri handiko gairik erabili dute beren batzarrean; batez ere, ordea, gaiak hartzeko eta erabiltzeko bide berria da nagusien ageri dena.

a) Abortoaz ihardun dira lehen-dabizi. Berez ere garrantzia handikoa delarik gai hau, areagotu eta biziagotu egin da bere interesa azken aldi honetan Frantzian. Arazo horri buruzko legea berritzea dela eta, hain zuzen, alderdi asko harrotu da. Han eta hemen iritzirik asko agertu da.

Gotzai-batzordeak ere aztergai hartu du arazo hori; eta aitorten nagusi hauxe egin du: Elizak ez du atxeman, ez du aurkitu oraino gai horri buruzko bere irakaspidea adierazteko moduko mintzaerarik.

Aitorten handia, inondik ere. Zer esan nahi du zuzen aitorten horrek? Eliza-egitura bide bati darraila, eta gizartea beste bati; ho-

Nigerian egíniko irudia

rrera, bien artean, leze sakona sortu dela.

Eta konkretoki hauxe dator esatera Gotzai-batzordearen aitorten hori: gauza bat dela printzipioak jaulkitzea (horretan arras trebeak gara), eta beste bat printzipio horiek bizikerari egokitzea (honek izerdi gehiago eskatzen du: analisia korapilatsuak egin behar izaten bait dira). Historioaren zehar hamaika bider gertatu da desoreka ederrik bi horien artean. Horixe gertatu zen Humanae Vitae enziklikarekin; denbora gutxira, honela azaltzen zuen Frantziako Gotzai-batzar nagusiak enziklikaren printzipioa: "Haurbidez aurka ihardutea beti izanen da gaitz; haatik, ez da beti errudun". Irtenbide polita, baina ez hain erraza zenbait jenderentzat. Alegia, printzipioak gizon-emakumeentzat dira, eta ez gizon-emakumeak printzipioentzat.

Funtsean, hori dio oraingo Gotzai-batzordeak ere haur gaitzeaz.

b) Bigarren arazoa, apaizei buruzkoa ukitu du Gotzai-batzordeak. Puntu honetan, oraindik orain Z. A. sail honetan Riobé gotzaiari buruz esana hartu behar da kontuan. Lurdesen kasorik egin ez bazioten ere, oraingo puntu hau berari arrazoin-edo emateko izanda. Apaiz arazoa aztergai bezala ematen du Gotzai batzordeak. Horrela, Riobék esana hain itxuragabekoa ez dela agertu du. Esan behar da, Erroman zai zai daudela Riobék eginiko deklarazio horien ondoren zer etorriko.

Badirudi, VI Paulok irekitako ataka zabalagotzen hasiko dela laster, eta denbora gutxi barru apaiz ezkonduak han eta hemen ikusiko ditugula.

ZIPRIZTINAK

—Antolatua zegoenez, joan den larunbatean (abenduak 16) Goiherriko lau herrietako gazte sail bati sendotza sakramendua eman zioen Setien gotzai jaunak.

Biharamonean, lau herriek, aspaldiko partez, beren gotzaia agurtzeko aukera izan zuten: Itsasondon eta Zaldibin, Setien gotzai jauna; Idiazabalen eta Lazkaon, Argaya gotzai jauna.

Idiazabalen, bestalde, zorionean daude: joan den larunbatean prestaketa luze baten ondoren zenbait gaztek sendotza sakramendua hartu zuenez, laster izanen dute beste guztiek (gazte, gaztetxeo eta haur) herrian bertan sendotza hartzeko aukera. Hori agindu bide die Jaxinto gotzai jaunak joan den igandeko hitzaldian: batzuek prestaketa luze baten ondoren egin dutena, zuek gutxiagorekin eginen duzue; egon lasai, prest nago berriro Idiazabala laster etortzeko.

Bejoandaizuela, idiazabaldarrok!

—Helder Camarak, Europa zehar egin duen azkeneko jirabiran, eta Erromako -gotzai-bikarioaren aginduz, ez du hitzaldirik egiterik izan Erromako hirian. Hala eskatu omen zion delako gotzai-bikarioak, eta Helder-ek hartua omen daduka erabakia tokian tokiko gotzaiaren gogoz aurka inon ere ez hitzegiteko.

AMUNSA

Geroko eliza eta apaizak

«APAIZGINTZARAKO PRESTUERA». Azkenengo Frantziako Gotzaien Batzar Nagusian erabillitako gaia izan zen. Goi orri buruz Orleans-go Gotzai Riobé Jauna mintzatu zen. Izkutuan esandakoak plazara eraman eta egunerokotan zabaldu ditu. Itz gutxitan bilduta doazkizu.

Apaiz izan bear dutenen gertuera eta prestakizuna, nola egin bear da? Pastoral Ekintzari begiratuta eman bearra dago erantzuna; Pastoralak eskatzen dizkigun erabaki ausartak artu gaitzera, naiz eta ortara iristeko bide neketsuari eldu bearrean arkitu.

Lur jota daude gaur egunean apaiz asko. Beren barruko sentipenak ustutzen dizkigutenean, leialki entzuten ikas dezagun: «Gure apaiz eginkizun ministerioa gaur egunerako funts eta arrazoirik gabekoa da; gure gizarte-jokabideak Ebanjeliotik oso urrun daude; Gure apaiz-amets eta idealek leengo mundurako balioko zuten; gaur guztiz atzeratuak daudela uste dugu».

Txantxetan artzekoak ez dira apaiz auen esanak. Gizartearen aldaketari begiratuta, badirudi arrazoi dutela. Ez dago geldirik gizartea; jakituria eta kultura bidean aurrera eta aurrera egiten du. Apaiz aukerordea, aldaketa aundirik izango ez zuen gizarte baterako ezi eta moldatuak izan dira. Beti, berdin xamarreko izan bear zuen Gizarte ura txiki eta xeatuta gelditu da. Gizarte ura il bada, gizarte artarako bear ziran molde eta eziketak gaur egunerako alferrikoak dira. Zergatik itsu bizi? Zergatik eutsi eta iraun erazi gaurko mundurako balio ez duten leengo apaiz molde eta eziketak?

Apaiz bizitza erlijioso baten tankerakoa zan batetik, eta bestetik lur-reko aundikien itxurakoa. Urte luze eta prestaera berezi baten bitartez, apaiz izatera iristen zan. Apaiz uts zen; apaiz eginkizunetarako egiña baizik ez; betirako apaizgintz-ministerioari lotuta. Lotuera estuak ezartzen zizkion apaizari bere apaizgintzak: Ebanjelioari zor zaien leialtasun aundienaren testigu bezela izan bear zuen; Kristorekin berdindua zegoan, apaiza eta Kristo bat balira bezela; bere buruarentzat eta gizartearen aurrerako deitura bat baizik ez zuen: Apaizarena.

Era ontako apaiz-irudit inolaz ontzat artu nai ezik, biziki salatu izan oi dute apaiz eta laiko askok. Akort ez ziranei esker, era berriak eta aldaketak sortu dira apaiz eta laikoen artu emanetan; orain arte ezagutu ez genituen eginkizun batzuetan murgilduta ere ikusten ditugu apaiz batzuk: (Kristau taldetan=«Comunidades de base» oietan parte artu, lantegietara esku lanetara joan eta abar). Pauso aukerordea batzuetan makalegiak dira; besteentzat ordea kompreni eziñezkoak; ez datoz bat apaizgintzaz zeukaten pentsakerarekin ez eta apaiz izateko jaso zuten eziketa eta gertuerarekin ere.

IRTERIK GABEKO BIDEA

Apaiz-eginkizun berezia zer dan ezin asmatuz, orain arteko apaiz irudi eta tankerak iltzera doazela ikusiz, eta apostoludutzarako bide berriak ezin urratuz, naaste-borraste onetan apaiz gazte askok apaizgintza alde batera utzi du esanaz: «Irterik gabeko bidea da au».

Besteak maitasunaz lilluratu dira edota sumatu dute politikazko burruka, eta ogibidearen aberastasun eta balioa, eta beren apaizgintza zokoa utzi dute.

Apaizgintza utzi duten apaiz auker salatu eta gaitzetea guztiz erraza da: Biotz zabaltasun aundirik ez zutela, gizon kaskar agertu dirala... Sinismen eta sendotasun tikikoak dirala. Onela jardutea erraza da; arrazoi gabeko edo oso gutikoak dira askotan orlako solas eta izketak.

Kezka eta larritasun oien artean, biziki bide berri, argi billa, beste era bateko apaiz bizitzaren atzetik lanean dabilzen apaizak ezagutzen ditugu. Zenbat dira ordea? Eliza eta apaiz giroa gero eta geiago okertzen bazeaie, zenbaterainoko nortasun eta kemena izango dituzte bearrezko, aurrera ekiteko? Iraun al izango ote dute lanketa orretan?

Gaurko giroarekin beren bizitzak ongi moldatzen dituzten apaizak ere badira. Urtetan aurrera doazelako. Beren sinismen eta izaerak gizon patxadazko bihurtu dituztelako. Auetako batzuek ere ordea, naiz eta Berek aitortu ez, kezkatu bizi dira. Dena dela, gaurko gazteek (biarko apaizek) garbiki aitortzen dizute, oraingo apaiz molde eta estruturetan, inolaz ere ez dutela sartu nai.

«Eldu zaigu apaizgintzari era eta molde berriak billatzeko ordu aundia». Ezin uka Kristau taldearen zerbitzurako badituela apaizak bere eginkizun berezi-berezia. Kristau-Taldekoak elkarrekin eta auker Eliza osoarekin beti elkartuta bizi bear dute; Kristau talde bakoitza BURU eta Zaindariaren bearrean arkitzen da, batez ere Eukaristia egiteko; Pastoral zerbitzuari dagokio, kristau-taldetan senideak gozoki artu, laguntza eman eta alde beraren ardura eta erantzukizuna eukitzea. Premia auei guziei erantzuteko balio du apaizaren eginkizun ministerioak.

Apaiz eginkizun oiek beteazeko orain arte bezelako apaiz bearrik ez da. Kristau taldeko edonork bete ditzake. Aukera beza taldeak beren artekoen bat; apaiz eginkizunerako gertua izan bedi; deitu, apaiztu eta talde baten zerbitzurako bidali beza Gotzaiak. Apaiz zerbitzu ori betirako prestatu bearrik ez du; aski du aldi baterako; talde onek edo bestek eskatzen dion garairaino baizik ez.

Kristau-talde berriak sortu eta bizkortu eta laikoek beren erantzukizun eta kompromisotatik murgil erazi, orra or gaurko Elizaren lan gogorra. Ain guti balio duten leengo erakundeei eutsi eziñik, ez ditzagun gal gure indarrak.

Teoloji-ikastolak sortu bearrean gera. Nai duten laikoek sarrera izan bezate eskola oietan. Ikasketa eta azterketa sakonak egin ditzagun Elizaren zerbitzurako; billa ditzagun apaiz-eginkizun ministerioaren era berriak.

Kristau taldeak beretzat sortuko dituzten apaizek ez dute izan bear gaur eguneko apaiz eta erlijiosoen ordeko; ez beren laguntzaille ere. Orain arteko apaizen antzik ez lukete izango; Elizan sortuko diran zerbitzu berrietan morroi lirake aldi baterako.

Eginkizun-ministerio berri auker, nolakoak izango ote diran? Apaiz eta Gotzaiak goitik behera ez bitzate aguroegi erabaki. Kristau-Taldekoen bizitzatik sortuko dira eginkizun berri oiek. Ortarako ikasketa eta billaketak, Gotzaiarekin elkarturik egiñak, Elizaren onerako aberastasun bikain izango dira.

Erantzukizun eta kompromisotatik murgildurik dakusagun ainbat eta ainbat gazte, ez ote biarko gure itxaropen eta esperantza? Orain arte aur eta gaztetxoak bakarrik ziran apaizetarako deitua; urtetan aurrera doazen gizonak apaizgintza leporatzean, eginkizun orren seriotasun eta sakontasuna obekiago agertuko da. Apaiz auen artean batzuek ezkongabe, oso osorik apaizuts izateari elduko diote eta apaiz eginkizun utsean jarraituko.

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Eduardo Chopeitia

Getaria, 10-Urrut. 417751-Etxekoa: 422700 - DONOSTIA

JOSE ZINKUNEGI'REN OPTICA BERRIA DONOSTIAN

URTIETAN LAN OIETAN OITUA

BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

Hernani, 4

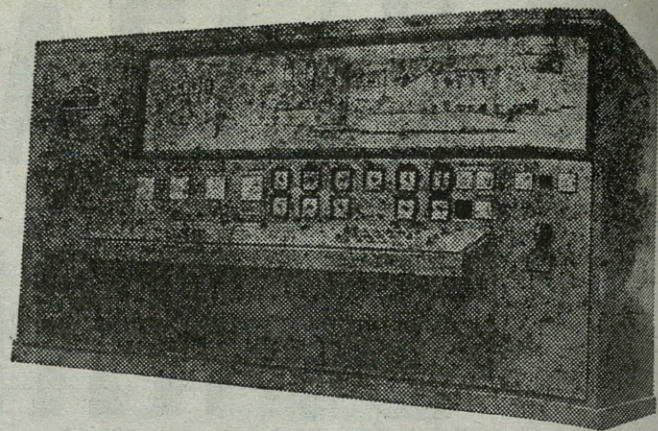
DONOSTIA

ZERUKO ARGIA

SALTZEN DA:

ELGOIBAR
M. Gorostiza

EIBAR
Angera
Markina
Iriondo
Eguren
Gisasaola
Barela
Alday
Arenburu
Estanko, 11
Iesal
Simon
Amana
Uraul
Urizar
Siglo XX

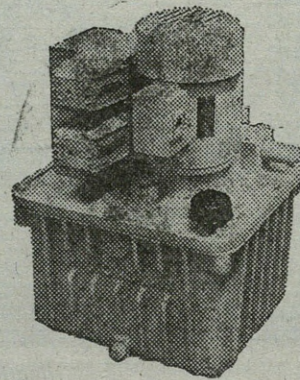

TXIMIST-INDAR SAILLA

Departamento ELECTRICIDAD

LANERAKO, BANAKETARAKO TA AGINTZEKO TRESNAGITZA

Aparatos de manobra, distribución y control

OLIO-INDAR SAILLA

Departamento
HIDRAULICO

GARBE-LAHMEYER
WUPPERTAL - ALEMANIA'ke
Etxearen banaketa ta
teknika laguntza

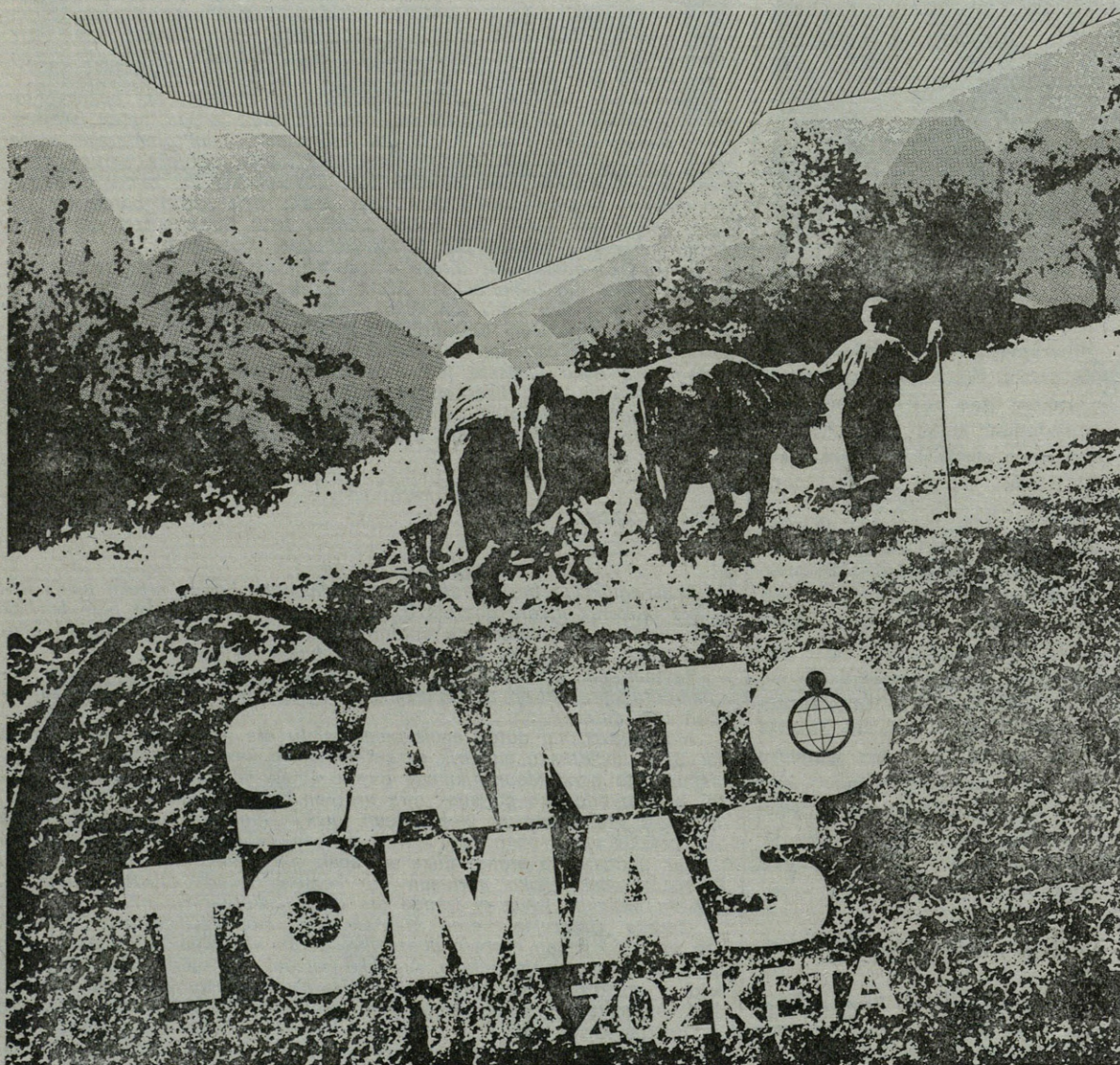
Banaketa ta Teknika laguntza:
REX-ROTH GMBH Alemania
RUHRITAI Sp A Olio-indarra, Italia
TUROLIA Sp A, Italia

Goimendi - Automatismo

AUTOMATISMO

Lantegi ta landolak:
Jolasokietak (Herrera)
SAN SEBASTIAN
Urrut. 353840 (7 ari) ta 351860
Telex. 36173 GOIME E
Erakusketa eta denda:
Iparraguirre, 15 - SAN SEBASTIAN
Urrut. 428082 ta 428625
Ordezkaritza:
Eulio Sordana, 18. Urrut. 220805-11
VITORIA

Ienengo saria

LAND-ROVER, berebilla edozein bidetarako, neurriz, luzeena, 62 zaldiduna, diesel-motorra, metalizko zapaia ta 900 kgs. eraman ditzakena.

bigarren saria

BIURKOR - TRAKTOREA: 18 zaldiduna. Goldeak, irautilleak eta erakartzezirgak, osatzen du te traktorea.

● diru-jartze-epea: lotazilla'ren 31 arte

Donosti'ko
Erri-Etxe'ko Aurrerki Kutxa

Ur-neurlariak: TAVIRA
DELAUNET

CONEX-SANBRA: Ur-bide era berria

Txaramillak

ibercontas

IBERICA DE CONTADORES Y APARATOS DE PRECISION, S. A.

Bilbon: Henao, 23

Donostian: Aldamar, 14

Iruñen: P. Calatayud, 18

Madrillen: Gral. Sanjurjo, 18

ESTABLECIMIENTOS
ayestaran
DONOSTIA

FERRETERIA

BURNI - SALGAIK

Urbleta, 25

ELECTRODOMESTICOS

ETXERAKO ELEKTRO-
TRESNAK

Urbleta, 27 - Isabel II, 2

RAILITE

LEGEZKO
ZABALTXAILLEA
Aldacona, 4

Urrutizkileak:

44300 ta 420707

GABON - KANTAK (II)

M. LEKUONAK

M A R I J E S I A K

Jo dezagun orain. Kopla Zaharrak baño geroxeagoko beste kantamota onetara.

Merjesiak Misterioa kantatzen dute. Ez dira Kopla Zaharrak bezela, Misterio-egunez kanta oi diran agurrak soilik. Misterioa bera dute kanta-gai.

Gizon-egitea, Jaiotza, Erregena... Eta aundikio gañera. Bederatzi egun erreskadan, egunero-egunero, mutil-altra etxerik etxe, erriko atezondo guztietan kantari. Lenengo lau egunetan kanta-sail bat bere-eresi bereziarekin; eta urrango lau egunetan beste salla, bere erisiz ura ere; eta azkeneko egunean, Gabon-egunean, irugarren salla, ere sirik ariñenean... Eta orduan, sari-jasotzea. Sari ederra. Baita merzei ere. Bederatziurren ederragorik! Amabi bat mutiko aurpegi-gorri-biribil, kalerik kale, baserri-rik baserri, bat bakarrik ere utzi gabe, Jaunaren Jaiotzako berri ona kantari... Ohore aundizat artzen bait-da bixita ori etxe guztietan. Bedeinka-señale. Eskupeko ederra, beraz. Ala dagokion bezela. Eta pozik etxeokak eta pozik mutiko bipillak.

Agurraren ordeiz Misterioa kantatzeko oitura au, Elizatik sortu zan nunbait. Komenturen batetik nunbait. Gernika-inguruan an bait-dago aspaldidanik Bermeo'ko Pral-detegi Prantziskotarra... Anditxik atera ote-zan iduritzen neri. Kopla Zaharren koka-leku berezia Oyar-tzun ean degun bezela, Marijesien koka-leku, Gernika-ingurua bait-da inolaz ere. Antxe bizi izan bait-da Marijesien oitura au bizien eta sendoen... Eta Bermeo'ko Prantzisko-tegi zaherretik sortua ere ote-dan degu guk susmo.

Ori bai, beste esku asko ere saia izan dirala, zalantza gabe, Pral-deak egindako lanaren gañean. Zenbait ereji ere arkitu bait-lezake, zenbait koplatan, teologo zorrotzen batek. Bañan, nun ez dago olako zerbait?

Dala dala, ona orain iru sail aietako zenbait kopla. Aogozorki geientxuen dutenak:

I

Abendu Santu onetan Kristo'ren Jayotzian, kontenturen andiz guztijok poz gaitian.

Maria y José
José y Maria,
Maria y José.

(Kopla bakoitza, bi puntuko da; eta ondok, beti ere, estribillo —estribillo arrotz— lenengo bi kantuetan). ("Maria y José" ortatik bait-dator Marijesi izena ere).

Eguzki dibinala gabaren gaberdijan etorri zan mundura gizonaren jantzijan.
Maria y...

Trinidad altuko bigarren personia trasformadurik dago Belen'go estalpien.
Maria y...

Au dala jayo, jayo, au dala jayotzia; semia jayo ta be ama da dontzellia.
Maria y...

Kristalian argija bezela pasatu; eginda gero bere dontzella gelditu.
Maria y...

—Josepe, zer ordu da?
—Maria, gaberdija; zeruko izar ederra laster dogu parian.
Maria y...

Otzaren ikaraz dabil jayo dan infantia; bere amak dirautzo:
—Ixi, ene semia.
Maria y...

Iru Errege Maguek ain bide luzian mirari andi batez alkartu zirian
Maria y...

Iru Errege Maguek ain bide luzian bakotxak eroyela bere presentia.
Maria y...

Iru Errege Maguek ain bide luzian ostatu artu eben ain etxe pobrian.
Maria y...

Ez goaz ezer esatera kopla oien Eleiz-usalez. Eleiztarren baten eskua agiri dute (lengo Gabon-oitura ederra oraindik ederragotu bearrez —ederra ederragotu bearrez— ibillitako esku, ez baldarra, bañan ez lenengo mallakoa ere). Grazia darrion koplaren bat ba'da tartean: "Au dala jayo, jayo" dion ura, adibidez. Ez da ain gabea, ezta, arako beste, Erregeai buruzko kopla irukote ura ere: "Iru Errege Maguek ain bide luzian...". Iru aldiz asiera bera, ta bakoitzak bestelako bukaera. Ez dago gaizki. Ba'du grazi.

Ahaztu ez dakigun, beste gauzatxo bat ere ba'degu emen zorrik eta esan-bearrik. Erderakadai buruzko itz bat. Ez dedilla iñor, oi bezela, eskandaliza.

Nik erriaren aotik jasotzen ditudan olerki ta koplactan, beti ere etsita eukitzen det erderakadak entzun bear izango ditudana. Ain nago oitua. Bañan oitua ez ba nengo ere, beti uste izan det kopla oieta-ko poesi-pitxiak biotz-barruan eragiten diguten pilpila, erderakadak belarrietan ematen diguten miña baño askotaz ere geiagotzat euki ta ixtimatu bear degula. Eta berdin poesi ez danean ere, itz lauaren "argitasuna", beste zenbait "garbitasun" baño geiagotzat euki ta ixtimatu bear degula. Mariajesiak erderakada-artean, oitura eder-eder bat eka-rrri digute, orain irureun, lareun urtetik asita gaur arteraño. Oitura eder bat, oitura euskaldun-euskaldun bat. Poesi-pitxiak eta guzti bere baitatik aldiz-aldiz dariozkian oitura beneragarri, itzal aundiko bat. Ez degu zergatik muzin egiñik olako oitura jator bati, erderakada batzuek dituala ta beste gabe... Barkakizun dira. Barkatzeko dira olako erderakadak.

II

Txit egun ditxosua dogu Egubarrri; zegaitikan dan Jesus gugana etorri.
Jesusristo!

Ay qué bonito buen Niño Jesucristo!

Erakutsi biosku zer egin biogun Beraren alabantza gaur kantatu daigun.
Jesusristo...

Josepe emon deutsoe Maria'ri esposo, bijok izan daitezan Aurraren guraso.
Jesusristo...

—Agur, dontzellia, graziaz betia; zeure izena dozu Birjiña Maria.
Jesusristo...

—Arkanjel San Gabriel anuntziadorea: ez gaizuz espantadu ain jente umildia.
Jesusristo...

Josepe'k dirautso Maria Birjiñari: —Noz deklaratu da geure esperantza ori?
Jesusristo...

Biok Beleren'era daude kaminatu; an eldu diranian ostatuaren itandu.
Jesusristo...

Eskepe-etxetxu baten dagoz atiak jotzen; gizonak bentanara txito nekez urtetzen.
Jesusristo...

Gizonak bentanatik onelan erantzuten: —Nor da ordu onetan geure atiak jotzen?
Jesusristo...

—Nor ta nortzuk bizi dira etxetxu zar orretan?
—Nor ta zer gura zenduke Jaunaren ordu onetan?
Jesusristo...

—Ara or etxetxu zar bat urriaren kabuan; ganaduak-eta baño ez dira sartzen barruan.
Jesusristo...

Arrano galant bat zerutikan lurrera; sujetadu izan (da?) zeruko Erregea.
Jesusristo...

Ameak artu eban semia besuetan; Seme ta Jaungoikua zituzan adoretan.
Jesusristo...

Seiña billosik dago lur otzaren ganian; Amea beleuniko negarrez an, urrian.
Jesusristo...

—Billoisik bazagoz bere, etzara zeu pobria; zeruan josirik dago zeuretzako erropia.
Jesusristo...

—Nor ete da? zein ete-da erropiaren joskiña?
—Amandre Santa Isabela Birjiñaren lengusiña.
Jesusristo!

Ay! qué bonito buen Niño Jesucristo!

Irakurri utsez igertzen zaio bigarren kantu-sail oni, alakoxe triste-antza zenbait. "Belen'go Odisea" dei genezaiok. San Josepe ta bere Emaztearen Belen'go Odisea tristea. Etxerik ez, aurra billosik... Nazaret'eko espantuz gañera, orixe da kantaldi onen gaia. Gai tristea. Kantatzen dan eresia, melodia, bera ere alakoxea du, illauna, illa, bere lenengo zatian beintzat. Estribilluan da pixka bat arintzen. Ta, arritzeko gauza, estribillua oso-osorik erderazkoa. Nundik nora sortua ote-da kantaldi au?

Ereji-antza ere ba'lukela zenbait teologo inkiidorentzat kanta onen zenbait koplak, esan det goratxua-go. Ikus, arako "Josepe emon deutse" dion ura, bukaeran. Bañan euki bait-lezake, euki, zentzu onik ere; utzagun bere ortan.

Eta onenbestez goazen orain, Marijesien irugarrengo salleria. Dana alala da sail ontan. Bigarrengo salla "naigabezko Misterioa" litzaken bezela, au, irugarren au, "aintzazkoa" litzake. Aintzazkoa. Gloriazkoa. Dana: doñu ta itzak, eresia eta kanta-gaia. Eta beste gauza: Estribilloa euskera garbian. Polita benetan.

Nazaret'eko tenpluan dago dama eder bat jarririk; izena ber Maria dau ta, ondo graziaz beterik

Bai, Belen'en eta bart Belen'en jayo da Jesus Nazaren!

—Pastore santu, birtuosuak; ballia zakiguz gaur emen, bartarratsian zer pasatu dan kanta dagigun Belen'en.
Bai, Belen'en...

—Jesus dibiño! gabaren otza! jausten da inñetasiye; erleju bijen jarraiten badau, il da ganadu guztije.
Bai, Belen'en...

—Ortixik gora niñoiela, ospitelexu zar baten Aita San Jose topadu neban astotxuaren txalmatzen.
Bai, Belen'en...

—Beleren'go Urijan Gabon-gabaren erdijan Ama Birjiña topadu neban kontsolaziño andijan.
Bai, Belen'en...

—Korraletako ardiak bere yantzan ebizen orduan, Jesus deritxon Salbadoria jayo dalako munduan.
Bai, Belen'en...

Birjin Andriak bere Semia pozez yantzan erabilen... "Au da Gabon eta au da Belen! Jayo da Jesus Nazaren!"
Bai, Belen'en eta bart Belen'en jayo da Jesus Nazaren.

bat Ez det uste, gauza biziagorik izan ditekianik; zazpi kopla oiek baño ezer biziagorik. Etzan makala oiek sortu zituan Praidea! San Prantzisko'ren semea benetan!

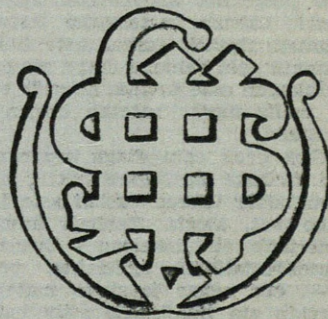
Lenenko strophek, Aldareko zati bat iduri, arako Maria izenaren etimologi artan, Eleiz-jakindurizko erakutsi bat dakarkigu xumexume. Ori bait-diote zenbait etimologi-zalek esan nai duala izen zerutar Maria orrek: "graziaz betea", ondo graziaz betea...

Bañan bigarren strophetik aurre-ra —Eleiz-jakinduriak alde batera utzirik— artzai-usaia artzen digu kanta guztiak bete-betea. Eta zorionean. Artzaiak lau ahapalditan esaten dizkigutenak, benetan dira ukigarri ta bixi ta irudipenti... "Jesus dibiño! gabaren otza..." "Ortixik gora niñoiela..." "Beleren'go Urijan..." "Korraletako ardiak bere..." eta bukatzeko, "Birjin Andriak bere Semia pozez yantzan"...

Guzti au benetako polit arkitzen degu. Benetako polit, eta benetako billantziko, artzai-kanta...

Bañan billantziko ta artzai-kanta xoragarriak, beste sail batean azal-dubearrak bait-ditugu, gauden ixi-lilik orain.

(EGAN)"dik jasoa)

ZERUKO ARGIA BIZKAIKO ERRI AUETAN SALTZEN DA:

MARKINAN

M. Loll Aginaga,
Artibay, 24

BONDIKA-ASUA

E. Astarloa

LARRUSKAIN

Parrokla

GERNIKA

Ruiz Bustillo

ONDARROA

M. Zulalka

BILBAO

Librería Armendariz
Dr. Arellano, 50
Librería Azkatagui
Cinturera, 4
Librería Bilbaina
Plaza de los Mrtires, 2
Librería Verdes
Correo, 7

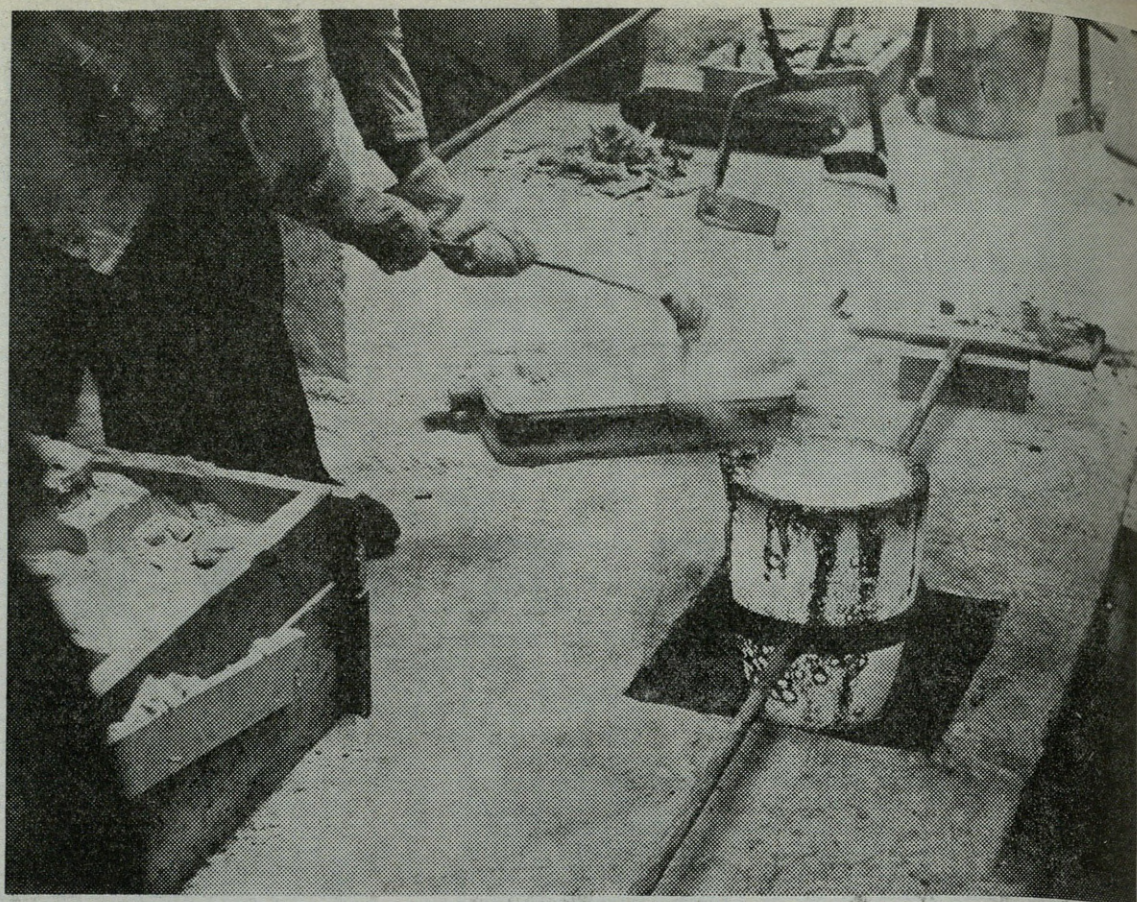
GALDAKANO

J. Aitua
Urreta, 34

ABADIANO

J. F. Zubero
S. Prudenziolo, 7

DEBAKO ARTE LANTOKIAK

—Debako Arte Lantokiaz elkarrizketa bat moldatzeko geratu ginen duela pare bat hilabete. Esan ere esan genduen sasoi hartan, Debako Arte Lantokia gauza konplejo samarra zela, eta astiro egitea merezi zuela, zabarkeriarik ager ez zedin.

—Dena den, aspalditxo eginiko elkarrizketa duzu hau, udan. Erraztasun bati atxikiz edo, norbaitekin hitzegin behar eta, Jose Mari Larrañamendirekin mintzatu ginen. Honek ez du esan nahi, hemen azalduko diren iritziak berorrenak bakarrik direnik, aitzitik, elkarrizketa neuk moldatu ondoren, debatarrei igorri nien haiek zuzen zezaten eta beharrezko eraskinak ezar. Beraz, hemen alpatuko dena, hitzez hitz, honen edo haren iritzia ezezik —are gutiago nerea—, Debako Arte Lantokiarena berarena duzu.

—Azkenik, elkarrizketa hau ZENBAT GARA sailerako egin duzu, baina honen luzea atera da eze, irakurlearenganako dudan amoreagatik, sail horren izipirituaren aurka ez ote zen gertatuko pentsatu izan dut.

—Eskerrik asko, bestalde, Debako Arte Lantokiari eskaini digun aukera honengatik, eta elkarrizketa honetarako propio bidali dizkigun argazki ederrengatik.

● Aspaldi honetan, zenbait liburu azokatan, bai eta Euskal Asteetan ere, zuek agerrarazitako erakusketak eta espresio ihardunak medio direla, erruz aipatua izan duk non-nahi, Debako Arte Lantokia. Zer duzue ba, edota, zer nahi dik izan zuen ustetan, Arte Lantoki honek?

—Euskal Asteetan zeregin asko diagok, Guk geuk posibilitate asko ikusten diagu, orain arte, agian, aprobetxatu ez diren posibilitateak, hain zuzen. Bizpahiru eginkizun edo programa klasikotatik aparte, herri kultura aztertzeak aukera ematen zigutek euskal aste hoiek. Asmatu egin beharra diagu zer egin dezakegun aste hoitan, alferrik edota maila merke batetan iragan ez daitezten.

Guk geuk egin diagu programazio moduko bat, gure iritziz nola izan behar lukeen euskal aste hoi-tako bat, alegia. Zenbait estudio, azterketa eta inkestaz —Tolosako Hamabostaldian egindakoa bezala—, hor zehar jasotako materialarekin eta imajinazio pitin batez, ba, zertxobait egin diagu. Luze joango huke hemen programazio delakoa azaltzea, dena den, inork jakin nahi balu...

● Behar bada, erantzun didazuen honek, Euskal Asteetan Arte Lantoki honen planteamendua azal zezakek, baina, funtsean, zer duzue zuen helburua eta Arte Eskola honena?

—Ez duk hain erraza horri erantzutea. Ez behintzat zehatz mehatz; nahiko konplejoa duk. Dena den, nolabait esateko, lau partetan sailkatuko geniake gure helburu hori, alegia: Arte Lantokia, Herrikoia, Pedagogia eta Azterketa.

● Has gaitezen ba lehendabizikoaz, hots, Arte Lantoki horrekin. —Euskal artisten harremanak erraztu, bildu, elkartu eta parekatzeako asmotan edo sortua duk Arte Lantoki hau. Posibilitaterik ez duenari behar dituenak eskaintzeko. Zeren, esate baterako, artegintzan —harri lantzean edo fundiziotan— zenbait material eta tresna behar izan ohi duk, eta artista gehienek ez diate hoi-taz baliatzeko aukerarik. Horrez gainera, ondorioz, tal-ka lan egiterakoan, kontzientzia kritiko batez jabe gaitezke.

● Besterik? —Ba... bigarrenez, Herrikoia dela. Hau da, Deban eta Deba inguruan gure ahalmenak eskaini, dela propaganda, txartelak moldatzea, dela zenbait herri arazotan, kultura batzordetan, alfabetatze ikasalditan etab. Guzti hautan saiatzen gaituk, gure laguntza eskainiz, gau eskoletan, zenbait lantokitan, artegintza hurbilduz etab.

● Eta Pedagogia delako horretaz? —Bai, Pedagogiaz, eta hau esatean ez diagu esan nahi gu pedagogio izan behar dugunik, eta hartaz pertsonalki saiatu behar dugu-

nik. Aitzitik, gu plastika eta espresio mailan zenbait esperimentazio egiten ari gaituk, eta azterketa hauengandik sor daitezkeen ondorioak edozein eskola edo ikastolari eskaini zezaiozkioket.

Izan ere, gaur ez diagu esperimentazio metodorik. Baduk, hor zehar, amaika liburu interesgarri, baina halako liburu bat soil soil itzultzea ez duk aski. Hizkuntzak —edozein hizkuntzak— bere berezitasunak ditik. Zenbait teoria huts praktikatan jarri beharra diagok. Noiz, non eta nola aztertu beharra:

Are gehiago, ezertan hasi aurretik, zein gizon motaren bila gaituzten jakin behar diagu, zein haurrena. Askotan, intuizioak ere jokatzen dik, baina, nahi eta nahi ez, esperimentazioa ere egin beharra diagok. Haurren erreflejoa landu, gaitu, gauzatu. Gizatasunez zor zaizkion posibilitateak eskaini.

Hau den hau mugatzeko diagok oraindik, definitu beharrean. Eta hau guzti hau ohizko eskola batetan ezin daitezke zehaz, eskola guztiek beren loturak bait dituzte: programazioa dela, heziketa batzordea, edo patronatoa, zuzendaritza, maisuak edo gurasoak. Beti duk zerbait. Gu ordea, ez gaituk programak behartzen, guk geuk burutzen bait dugu programa, ikerketa eta inbestigazio bati atxikiz.

Honetaz esan behar duk, legeria berrian, Liburu Zuria delako horretan, "Plastika" eta "Hizkuntza", hamabost urte arteko haurrei eman behar zaizkien bi gai direla. Baina, aldiz, askok eta askok ez diarik "plastika" zer den ere. Beraz, zer duk eta nork eman?

● Azterketa diozue, azkenik. —Bai, aipatu ditugun lanak egitean, beharrezko diagu azterketa sakon bat. Ezin zezakeagu ihardun nora ezean. Programazio bat behar diagu, ikasi eta aztertu. Euskal Herriko eta kanpoko ikasle eta irakasleekin harremanak izan, unitbertitate mailan eta beste zenbaitetan. Amaika gai, eta asko landu eta landu. Badiakigu ezin dezakegula guk dena egin, baina, orain arte ikus ahal izan dugunez, badiakigu ere, potentzialki gaitasun eta ahalmenik nahiko eta gehiegi dagoela hor zehar sakabanaturik.

Bestalde, hemen esandako guztia edo gehiena formulazio hutsa duk. Hau dena esan egiten diagu... nolabait gure ekintza bi ataletan berez genezakean, hots, guk egin genezakeana, eta gu medio garela, beste askok egin dezakeena.

● Zenbat zarete eta zein plane-tan, maisu ala ikasle gisa?

—Gu, hemen, amaika gaituk. Norbaitek irakasle garela esango likek. Izan ere, gauden guztiok zerbait eginak gaituk lehen ere. Ez gaituk hona hutsean etorri. Baina, hala ere, guk geuk ikasletzat diagu geure burua.

● Artistak zaretan aldetik, bat batetako ekintzaz ari ote zarete, ala programazio bati loturik?

—Galdera honetan zerbait argitu behar dauagu. Gu ez gaituk artista, edota, ez diagu behintzat be-

tetzen gure ustetan "artista" baten betekizun edo honen bizikera. Hots, artista bakartiara duk, bakar bakarri lanean ari dena, eta bere sorkunde lana berea bakarrik bali-tz esplotatzen duena, bat batetan sortua izanen bailitzan, herirare-kiko harremanik ez balu bezala.

Gure kasu honetan, berriz, gauza askoz ere sinpleagoa duk. Nolabait esateko, hemen hurbilean kandadu lantegi bat diagok eta kandaduak egiten ditiute, noski. Guk, ordea, kandaduak egin beharrean, ba, harria landu edo beste zerbait egiten diagu. Eta ez harri polit bat egitearren... hori artistak egingo likek eta.

● Hala ere, artegintzan ziharduk zuetarikoz zenbait, irudigintzan esate baterako. Zuen obrak artezkoak ez ote?

—Artea... artea... ba, bai. Zergatik ez? Euskal Herrian tradizio sendo eta trinkoa diagu harrigintzan, fundizio, grabatu, egurlantze eta abarrean. Gaur egun ez dik ia inork egiten ari zentzu honetan, baina tradizio hori nabari duk oraindik euskal eskulagintzan.

Honetaz, gure tradiziozko herri eskulagintzaz zera esan zezakegu, hots, Colombia, Peru edo beste zenbait naziotan bertako herriak egiten dituen gauza bitxiak "arte popular" derizteela. Euskal Herrian, berriz, tradizio bati atxikirik herriak berbera egiten duenean: "Artesania Popular". Zergatik geurea gutietsi behar hau?

● Zuen esperimentazio, aztarren eta asmaketa lanaren ondoren, emaitza batzuk sortzen zaizkizue, nahi eta nahi ez. Inor baliatzen ote duk zuen obra hoi-taz, edo hobeto esan, ahaletan egiten ahal duzue inor balia dadin. Hitz batez, komertzializaziorik jorratzen ote duzue?

—Betidanik zorretan ibili ohi gaituk. Orain ere zulo polita diagu, nahize ta gutitzen ari. Aspaldian, gainera, geuk erosten ditiagu beharrezko gauzak, eta ez materialak eta tresnak bakarrik, bai eta aulkiak, mahaia eta halakoak. Pixkaka, pixkaka, bagoazik.

Ditugun gastuek irabazi batzuk ere biltzera behartzen gaituzte. Zer saldu badiagu eta polito saltzen duk zenbait gauza, gainera. Baina, honetaz, merkatu-istudio bat egin behar diagu, geure produktuak zer prezioetan saldu behar ditugun jakin dezagun. "Artista" baten balioak ez dik, noski, preziorik, baina hala ere, nolabait zehaztu beharra diagu.

Dena den, guk ez diagu ezer egiten saltzeagatik bakarrik, edota, ez diagu nahi hasiera batetan behintzat egiterik. Beharrezko den neurrian, bai, baina ez, ordea, egin eta saldu, egin eta saldu.

● Komerzializazio horrek ez ote lizueke autofinanziazio bat eskaini?

—Hemen esan beharra diagok, ez dela munduan ez arte eskola, ez eta bestelako eskolarik, bere autofinanziazioa lor dezakeenik. Beraz, nonbait, geu ginate bakarrik. Baina, esan dugunez, diruak behar-

zuten giatik. Eta ez zatekek horrela izan behar, zeren, esate baterako, hiliarren bat enkartatzen badi-gute, eta epe bat jarri halako egun batetarako amai dezagun, halaber gure azterketek, istudioek eta ikerketek epe bat diate, muga bat, eta azkenean, egin beharrean egin beharrez, hiliarri alu bat sor zitezke.

● Beste arlo bati lotuz, bai zuekin eta bai mintzatu naizen bizpahiru «artistarekin», euskaraz egin ahal izan diat. Euskaldunak zaretan aldetik, euskaraz mintzatu ohi zarete, noski. Baina, zuen euskaldun-tasun hori, kasualitate bat duk ala Arte Lantoki honek daraman abia-dari atxikia.

—Hizkuntza ez duk baldintza bat hemen. Badiagok gure artean euskaraz ez dakienik, eta, hain zuzen euskaraz ikasten ari dena. Baina berak nahi duelako, ez zio inork ezer esan. Izan ere, gainontzeko-ren artean euskaraz egiten badiagu, apunteak eta beste ere euskaraz badiatuk... ba, berak sumatzen dik euskaraz ikasteko premia, funtsean gizalegea duk.

Bestalde, guk geuk garrantzi guti ematen zioagu hizkuntzari. Tresna bat duk, gure tresna bat, eta kitto. Hizkuntzari horrenbeste buelta ematea... egin zak euskaraz eta gainontzekoak berez berez etorriko dituk.

● Era berean, edo alderantziz, Arte Lantoki honek zer eskaini zezaioket Euskal Herriari?

—Ez diakigu ba guk... Onenean ezer ez (barrezka). Guk eskaintzea baino, Euskal Herriak berak ez digula esijitzen. Ez diagu batere kritikarik, eta hau, agian, normala duk. Artea "tabu" duk, eta hau "Arte Lantokia" denez... Jende askok eta askok arrarotzat hartzen gaitut, ero samartzat.

● Kritika eza aipatu duzue. Zenbait egunkari eta aldizkarietan, halako «triumfalismo» giroko amaika aipamen irakur ahal izan diagu. Zer deritzazue?

—Bai... Arte Unibertsitatea eta halako izen «ponpoxuak» ezarri ziguk zenbaitetik. Artezko giro humikigarri, garbi eta peotiko batetan murgildurik ikusi nahi gaituzte, nonbait. Hala ere, gu ez gagoz «poesia» egiteko, beste edozein gizon edo langile bezala, lanean iharduteko baizik.

● Baduk Arte Lantoki honen barrera orain arte aipatu ez dugun beste zerbait, haurren eskola alegia. Garrantzirik badike arlo honek ere, eta ez guti, baina hurren batetarako utziko ahal diagu?

—Hik nahi duana. Badiagok bai horretan ere zer aipatu. Benetan interesgarria haurrei dagokien lana. Ez diagu artistarik egin nahi, baina bai haurra espresio libre batetan hezi. Baina, nonbait, hik diogan bezala, beste batetarako gai polita izan zitezke.

● Ordurarte ba, eta esker mila.

Luis A. Aranberri

